

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

1742.

9. Mascovius, Gottfriedus: De collatione bonorum.
10. Menserus, Cornelius Fridericus: De jure fidei civitatibus
municipalibus competente.
- 11⁹¹². Mylius, Gustavus Mauricia: De appropinquatione jura-
dictionis. 2 exempl.
12. Reckberg, Cornelius Otto, fac. jur. procancellarius:
Programma, quo solemniter inauguratus Samuelis Rudolphi
Hahnii indicit L.
13. Rivinus, Johannus Florens, fac. jur. procancellarius t. b. s. p. d.
Programma, quo ad disputationes publicas invitatur.
14. Rivinus, Joannes Florens, facult. jur. procancellarius:
Programma, quo ad solemniter doctoralia Joannis Godfridi
Trepferi invitatur.
15. Rivinus, Joannes Florens: De culpa ab uno collegarum
commissa a toto collegio praestanda.
16. Siegel, Jo. Gottlieb: De feudo proguoratio re funda-
menti et utilitatis egera.

17

17

18.

1742

17. Jaepfer, Franc. Gollpirtus: De servitute rustica
agrorum incultorum culturam prohibente

18. Wersdorffus, Inestor. Fidericus: De Septimia Zenobia
Palmyrenorum Augusta.

824

1742/9

EXERCITATIO
I V R I S C I V I L I S
DE
COLLATIONE BONORVM

Q V A M
C O N S E N S V
M A G N I F I C I I C T O R V M O R D I N I S
P R A E S I D E
G O T T F R I D O M A S C O V I O , D .

191

A D D . X X I I . N O V E M B R I S M D C C X L I I .
P L A C I D O E R V D I T O R V M E X A M I N I
S V B M I T T E T
A V C T O R
I O A N N E S G O T T L O B N E V H A V S
L I P S I E N S I S

L I P S I A E
B X O F F I C I N A L A N G E N H E M I A N A

* * *

CONSPECTVS.

- §. I.** Collationis bonorum Origo. Finis, cui ea primum introducta. Argu-
menti difficultas. Auctores praecipui,
qui de eo egerunt. Ratio Institui.
- II.** Ordo dicendorum. Proponitur L. 50.
D. Famil. hercisf. Ex ea non con-
feruntur sumtus studiorum.
- III.** Sumtuum studiorum nomine ve-
niunt quoque libri. Casus duo facien-
dae collationis sumtuum studiorum.
Cessat in ea exceptio non factae insti-
tutionis. Sumtus peregrinationum
an ipsi quoque accenseantur sumti-
bus studiorum?
- IV.** Duae exceptiones a regula, in qui-
bus collationi sumtuum studiorum
locus est.
- V.** Quid hic dandum sit iudicis arbi-
trio in primis in sumtibus peregre-
nationum?
- VI.** Explicatur L. 1. §. 9. D. de Colla-
tione bonorum. Suppletur pars Edi-
cti perpetui de Collatione. De colla-
tione, quae ex dicta lege fideiusso-
ribus et pignoribus fit.
- VII.** Vtrum conferendae impensae in
dignitatem filii factae? Exoletae
Ulpiani aeuo leges de Ambitu, unde
zandem orta Conditio e Suffragio.
Hodie interest, an dignitates eman-
tur? Præiudicium de non conse-
rendis sumtibus Doctoratus.
- VIII.** Exhibetur L. 9. §. 2. D. de Col-
lat. bon. Proponitur et diluatur conie-
ctura Cuiacii.
- IX.** L. 10 D. eod. cui obflare videtur L.
6. D. de Dor. collat. Species difficil-
mae L. 1. §. 16. D. de Coniung. cum
emancip. lib.
- X.** An collatio eorum, quae parentibus
intermediis ab auo data sunt etiam
rum a nepotibus facienda sit, cum
hereditate parentum abstinent?
- XI.** Non fieri collationem ab Ascen-
dentibus? Semper ii singuli succede-
bant ante et post Scrum Tertullia-
num. Quod in Nou. XVIII. et CXVIII.
demum mutatum.
- XII.** Neque collatio exigitur a iunctis ab
latere, et multo minus ab Extraneis.
- XIII.** De collatione uxoris inopis, con-
ferentis legatum minus libris auri
centum. Librae auri quid? Eadem
collatio a marito recte exigitur.
- XIV.** Collatio etiam ab heredibus eo-
rum petitur, qui eam facere tene-
bantur.
- XV.** Ea tantum conferuntur, quae quis
a viuis parentibus accepit. Unde
cessat collatio in Legatis et Fideicom-
missis. Cur de Legatis aliter, quam
de Fideicommissis senserit Ulpianus
in L. 1. §. 19. D. de Collatione bon.
Cessat porro collatio in Donatione
caussa mortis.
- XVI.** Res conferenda eo tempore, quo
de collatione quaeritur, in bonis esse
debet. Vsurae quando solvendae sint
in Collatione? Ex quo tempore in
iis contrahatur mora?
- XVII.** Vtrique conferenda est Dos, nisi
filia heres instituta sit, vel pater col-
lationem prohibuerit. Fructus autem
et usurae doti non conferuntur. Con-
ferenda quoque est Donatio propter
nuptias.
- XVIII.** Conferenda est etiam Arrba
et Sponsalitia largitias. Sicitur L. 16.
C. de Donat. ante nupt. Refellitur
Lynckerus, qui distinctioni in hac le-

- ge obueniens, *Vtrum osculum sponsalibus interuenerit, nec ne, hodie locum esse negat. Osculum inter sollemnia Sponsaliorum. Idem ruius apud Francos viguit.*
- XIX. *Conferenda porro est omnis Donatio ob causam. Quo pertinent I. Subsidia paterna, II. Quantitas propter alimenta data, III. Multa pro filio praestita, IV. Quod pater ex fideiussione pro filio soluit, vel V. comparandae Praebendae impendit.*
- XX. *Collatio fit in primis Re: interdum etiam per Remissionem. Valore pecuniae mutato, ad quod tempus respiciendum sit?*
- XXI. *Collatio militiae quid? De Militia ex Casu. Laelii Taurilli de hac opusculum.*
- XXII. *De oneribus rei conferendae inhaerentibus, et I. de aere alieno, II. de Impensis iisque cum necessariis et utilibus, tum voluptariis. De annotatione paterna, ex qua de praestitis constare possit.*
- XXIII. *Petitur Collatio .I. Actione Familiae herciscundae, II. Conditione ex stipulatu. Exceptiones, quibus contra has actiones locus.*
- XXIV. *Exhibetur L. 12. C. de Collationibus. Per eam non confertur Peculium castrense. Eius nomine quid in Collatione veniat, aut non veniat? Peculio Castrensi assimilatur Quasi-castrense. Quando hoc introductum? Notatur Balduinus.*
- XXV. *Porro per d. l. non confertur Peculium Relictum. Peculium relictum quid? Comparantur ei sumtus conuiuii nuptialis. Casus, quibus nihilominus confertur.*
- XXVI. *De collatione alimentorum. Pater an filiam testamento damnare possit, ut alimenta conferat? Quod negatur.*
- XXVII. *Sistitur L. ult. C. de Collat. Per eam non confertur peculium Aduentitium. Exempla I. Peculii Aduentitii Ordinarii, de quibus ratione Collationis quaeri possit.*
- XXVIII. *Confertur etiam Fructus bonorum Aduentitiorum Ordinarium. An etiam a liberis Emancipatis? Impensae a patre in bona liberorum Aduentitia factae quomodo confertantur?*
- XXIX. *Exempla II. Peculii Aduentitii Extraordinarii.*
- XXX. *Repraesentatur L. 20. §. ult. C. de Collat. ex qua decidenda quaestio, An donatio simplex liberis a parentibus facta conferenda sit? Quae negatur. Reuocatur sententia Dionysii Gothofredi. Ostenditur, L. 13. C. de Collat. prima specie contrariam, male soluit a Cuiacio. Reuocantur commenta Vinnii et Brunneri. Vera legis species proponitur.*
- XXXI. *Explanatur Nou. XVIII. c. 6. Per eam aequalitas finis nouissimus collationis esse coepit. Cui locus nisi pater aliud iusserit. Voluntas tamen prohibentis ex solis indicibus colligi nequit: etsi sufficiant verba obliqua. Abrogatur per d. Nouellam L. 39. §. 1. D. Famil. hercisc.*
- XXXII. *Adducitur Nou. XCVII. c. 6. Distincte tractatur quaestio, quae in ea proponitur, nimirum, An indistincte dotem conferre cogatur filia?*

DE
COLLATIONE BONORVM

§. I.

OLLATIO bonorum, de qua saepissime in iudicio hereditatis dii-
dundae quaeritur, si originem spe-
ctes, egregia iuris honorarii portio
est. Non enim hic Praetor, ut in
Constituta pecunia, Hypotheca et

*Cui fini in-
troducenda sit
bonorum col-
latio?*

Bonorum Possessione nudis tantum vocabulis ludit, sed
rem plane nouam aggressus obtentu incommodi, quo
liberos Suos emancipati afficiebant petentes bonorum
possessionem, ius vetus palam et aperte in potesta-
tem suam redigit. Nam cum emancipati perinde ac
ii, qui in potestate mansissent, participes fierent here-
ditatis paternae, iure stricto ad solos Suos pertinentis,
non iniquum esse Praetori visum est, si sua quoque
in medium conferrent qui appeterent aliena. Quippe
id

A

id

2 DE COLLATIONE BONORVM.

id datum erat potestati patriae, vt quicquid liberi in manu patris constituti acquirerent, id pari acquirerent. Si qua igitur filius Suus ab aliquo heres institutus esset, hereditas patri quaerebatur; si qua haberet tabernam et merces peculiares, aut mancipia et iumenta, omnia haec patris erant, et quicquid inde filio obuenebat, patri obuenebat, sola spe filio relicta, post mortem patris suo ea iure adipiscendi. Verum haec spes ipsa saepe per emancipationem elidebatur, qua patris e manu qui mitteretur, iurium familiae omnium extorris fiebat, et, amissa spe hereditatis paternae, etiam peculio suo excidebat. Quod damnum alia utilitate pensatum est, quum, qui antea filiusfamilias omnia patri acquisisset, nunc sui iuris factus quicquid enitebatur, sibi eniteretur. Sed hoc lucrum omne ab emancipatis post emancipationem factum Praetor eos conferre iussit bona paterna possessuros cum Suis: quod deinde ad Suos etiam inter se concurrentes porrectum fuit, donec suorum et emancipatorum differentia tolleretur et noua succedendi ratio nouas quaestionum formas gigneret. Quibus iuris progressibus et nouae veterisque legislationis varietate factum est, vt collatio bonorum multis nodis implicaretur, quos secum reputantes Doctores veteres apud SICHARDVM ad *Titulum Codicis de Collationibus, principio*, nullum ea in toto Codice subtilius aut difficilius argumentum reperiri, aiunt. Salearum tamen insignis deminutio facta est, postquam

GEOR-

DE COLLATIONE BONORVM.

3

GEORGIVS ADAMVS BRVNNERVS, ARNOLDVS VINNIVS et nouissime Dn. IOHANNES ADAMVS BECKIUS commendabili opera fines collationum metiri studuerunt, quorum laudibus nihil detractum volumus, dum, sepositis Doctorum opinionibus, ipsas Leges Iuris Iustiniani, praecipue quarum vsus hodie in Collationibus superesse possit, expendimus.

§. II.

ORDINEM Pandectarum sequutis primo se nobis loco excutiendam offert

L. 50. D. Familiae herciscundae.

Quae pater filio emancipato, inquit Vlpianus, studiorum causa peregre agenti subministravit, si non credendi animo pater misisse fuerit comprobatus, sed pietate debita ductus, in rationem portionis quae ex defuncti bonis ad eundem filium pertinuit, computari aequitas non patitur.

An conferendi sint sumtus, a patre in studia filii facti?

E quibus verbis non coniectura, sed oculis et manibus comperimus, Quaecunque pater filio studiorum causa peregre agenti subministraverit, ea non computari in portionem eius hereditariam. Vnde prono alioque fuit, hos sumtus non tantum non computari in portionem filii legitimam, sed per verborum generalitatem neque in bona conferenda. In alia omnia ita GEORGIVS BEYERVS in *Delineatione Pandectarum* titulo de *Collatione bonorum* §. XIV, existimans, de sola im-

A 2

puta-

4 DE COLLATIONE BONORVM.

putatione in portionem legitimam in hac lege agi, ab hac autem portione diuersam esse rationem collationis, eo quod Iustinianus in *L. 20. C. de Collationibus* ea tantum conferri velit, *pro quibus specialiter legibus, ut hoc fieret, expressum sit.* Sed lex *50. D. Familiae heriscundae* implicite ad collationes pertinet, quum eo ipso sumtus studiorum collationi eximantur, quod in portionem, quae ad filium pertineat, non computantur. Igitur non conferuntur sumtus studiorum filio peregre agenti a patre subministrati. Quid, si domi facti fuerint? Multo minus conferendi videbuntur, quum pars sint alimentorum Ciuium, et haec vel vitricum repetere vetet Imperator Gordianus in *L. 15. C. de Negotiis gestis.* Nam non procreari tantum sobolem Reipublicae interest, sed, si id in parentibus sit, etiam liberaliter educari, quod fit primo informando ad Pietatem, tum erudiendo in artibus et scientiis: *IUVENALIS Sat. XIV. v. 70. seqq.*

*Gratum est, quod patriae ciuem populoque dedisti
Si facis, ut patriae sit idoneus, utilis agris
Vtilis et bellorum et pacis rebus agendis
Plurimum enim intererit, quibus artibus, et quibus
hunc tu*

Moribus instituas.

Simili ratione a collationis lege in diuisione hereditatis maternae soluti erunt liberi, quibus mater, patre inopia

pia presso, vel mortuo sumtus studiorum suppeditauerit: quum pietas naturalis non minus in matre, quam in patre sese exferat, etsi potestas eius in liberos patriae inaequalis sit: perinde vt alimenta quoque iure ab ea liberi exigunt, et cetera bona, si qua ei per excitationem fortunam suam procurare ea liceat. Quod autem de patre deinceps dicitur, de matre etiam et reliquis Adscendentibus intelligi volumus, etsi breuitatis causa eorum non fiat mentio: quemadmodum et liberorum nomine nepotes et ceteros Descendentes complectimur.

§. III.

AD sumtus autem studiorum nomine factos re-
 fere etiam referuntur libri filio a patre studiorum causa comparati. Quid enim filius in litteris profecerit sine libris? et, si nemo indignatur, equum, ensen-
 loricam, cassidem filio in militiam proficiscenti a patre data collationi eximi *L. 4. pr. D. de Castrensi peculio L. 4. C. Familiae herciscundae.* quis succenseat, suppellectilem librariam, instrumentum militiae togatae et ciuilibus pari cum armis iure frui? Idem porro dicendum putamus, etiamsi quaeratur de libris non necessariis filio datis, cum saepe pater de sanguine suo bene speret, et liberaliori apparatu librario excitatum eat naturales mentis facultates ipsius. Iam, quum sumtus studiorum collationi eximantur, nemo dubitat, quin filia, quae dotem a patre acceperit, ea causa, quod tanquam
 A 3 dem,

Ancorum nomine etiam libri veniant, et sumtus peregrinationum?

6 DE COLLATIONE BONORVM.

dem, imo plus in filii studia impensum sit, a lege collationis solui non possit. Interdum tamen in conferendis his sumtibus fortunae aliquid tribuendum erit. Ecce enim si tres simus fratres, fieri potest, vt maiori natu sumtus studiorum sine onere collationis cedant, minoribus contra non suppeditentur. Nam, si maiori natu pater eos superstes praestiterit, intercepta per mortem patris minorum spe, minime his integrum erit, vt exemplo fratris natu maioris, et sumtus studiorum e communi substantia petere; quia pater in viuís esse desit, *L. 17. in fine C. de Collationibus*. Propter generalem autem legis nostrae dispositionem cessabit collatio, etiamsi valor librorum quantitatem quingentorum Aureorum excedat, et insinuatio dationis eorum nulla facta sit: nisi talis causa superuenerit, propter quam reuocari liberalitas possit, quales recensentur in *L. 10. C. de Reuocandis donationibus*. Porro e verbis legis nostrae peregre agenti prona nascitur occasio, sumtus peregrinationum quoque accensendi sumtibus studiorum, quod et probat Illustr. WERNHERVS *Observationum Forensium T. I. P. II. Observatione 424*. Est is mos per cultiores Europae regiones peregrinandi Germanis quoque familiaris, quos ideo laudat MARESIVS *Epistolarum Philologicarum Lib. I. 43*. Ediscuntur ita expeditius linguae peregrinae, quarum noticia partim in Aulis grata, partim in litterarum studiis eximiae utilitatis est. Dum porro peregrinator multorum hominum mores et vrbes

bes inspicit, paratur ei prudentia ciuilibus, inducitur Genius seculi, et sic deinde facilius suis vnus cuiusuis moribus fingitur fortuna. Quare hoc peregrinandi studium vehementer commendat LIPSIVS in *Epistolis suis passim* qui etiam in *Epistola XXII. Centuriae primae miscellaneae* optima peregrinantibus praecepta tradit.

§. IV.

ADDIT Vlpianus, Si non credendi animo pater misisse fuerit comprobatus. Deliquium igitur patiuntur superius dicta de non conferendis sumtibus studiorum et peregrinationum, I. Si pater testamento, vel alia cautione collationem fieri iusserit, seu, si constet, hos sumtus a patre animo credendi repetendius factos fuisse, modo huiusmodi legem tempore liberalitatis factae indulgentiae suae imposuerit, L. 20. in fine. C. de Collationibus, qui tamen credendi animus inde non statim patescit, quod pater hos sumtus Rationibus suis, siue libro datorum et acceptorum intulerit, nisi simul testatus sit, velle se, vt filius eos conferat: alias enim memoriae tantum causa annotasse eos videbitur. Quodsi contra hos sumtus inter Nomina retulerit, collationi locus erit. Neque tamen vel sic quidem omnia, quae filio studiorum aut peregrinationum nomine a patre praestita fuerint, conferri debebunt, sed potius deduci poterunt, quae ad sustentationem, seu ad victum et amictum pertinent, et a patre filio, si in familia mansisset, exhibita fuissent. Detrahi porro poterunt quae

in ludis humanitatis disciplinarum caussa impensa fuerint, vna cum viaticis itinerum, quae ad has bonae mentis officinas filius fecit, quia pater haec omnia iure ei sanguinis debet, et proinde integrum illi non est, sua cautione detrahere iuri publico. Vno verbo res omnis sita erit in arbitrio iudicis, qui pro religione sua et ad ingenii nobilitatem animum conuertet et ad patrimonii amplitudinem, cum iis qui ex paupere casa prodierunt, facilius arcta suppellex sufficiat, quam quibus exundantes opes et amplissimae suppetant facultates. Facienda II. etiam collatio erit, si filius plus vini, quam olei impenderit, profusa luxuria et perdita nequitia, *L. 1. §. 23. et L. 2. §. 2. D. de Collatione bonorum.* Dandum tamen hic aliquid videtur leuitati iuuenili, qua

*Imberbis iuuenis, tandem custode remoto,
Gaudet equis, canibusque, et aprici gramine campi:
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper,
Vtilium tardus prouisor, prodigus aeris,
Sublimis, cupidusque, et amata relinquere pernix.*

HORATIUS *de Arte Poëtica v. 161. seqq.* et quum de homine quotidie in liberalibus artibus versante non nisi liberalis esse possit exspectatio, qui hos sumtus male collocatos contendit, male collocatos probare debet. Sed finge iam, filium litterarum rudem domum rediisse. Subsistimus: neque tamen ideo sumtus studiorum confestim eum conferre iubemus: vtique si id contigerit imbecillitate in-

te ingenii, et filius, quantum in ipso fuerit, non desiderari passus sit diligentiam suam. Male vero manifeste collocati sumtus videbuntur, si filius studia deseruerit et verbi gratia factus sit miles. Amplectimur tamen sententiam bene distinguentium, vtrum filius propter discinctum vitae genus, abiectis studiis, militiae nomen dederit, an contra, qui mos apud nos est hominum Nobilium, rei militaris causa studia secutus fuerit, aut, sic ferentibus rebus eius, cum antea frugi fuisset, in militum se numerum referri fuerit.

§. V.

PORRO non intercedimus, quo minus arbitrio iudicis locus sit, si patris liberalitas iusto effusior fuerit in libris filio comparandis. Est enim iudicium familiariae herciscundae iudicium Arbitrarium. Itaque si ceteris liberis Laribus, sepulcro auito et similibus carendum sit, nisi libri vni dati conferantur, ipsa aequitas collationem fieri suadebit quoad sumtus immodicos. Quare iudicis erit aestimare numerum liberorum, et facultates patris, et pretia librorum, ac ita rem temperare, ne vel, dum collatio nimis vrgetur, filius, qui litteris operam dederat, studiorum desertor fiat, vel, dum ea plane remittitur, reliquis liberis iniqua inferatur conditio. Eidem iudicis arbitrio multum tribuemus, si integra bibliotheca, in primis quae magni pretii sit, filio a patre data fuerit. Nam sic quoque vulnus vehemens rei familiari cete-

B

rorum

*Quid hic
dandum sit
iudicis ar-
bitrio?*

IO DE COLLATIONE BONORVM.

rorum liberorum inferri possit, si filius post mortem patris bibliothecam integram praecipiat, et sic interuertatur aequalitas, cuius contemplatione collatio fit. Igitur et hic quandoque consultius erit, filium solo vsu contentum esse iubere, ceterum ad conferendum cogi. Quia peregrinantium quoque multi ita viuere solent, vt non tantum in contemplationem Templorum, Palatiorum, Armamentariorum, Comoediarum, aliorumque id genus ludicrorum, multos eosdemque inanes sumtus faciant, sed etiam in crapulam et Venerem effusi, ingentem saepe pecuniae vim in luxu et voluptatibus perdant; hic etiam multum arbitrio iudicis dandum videtur, ne, si insani fuerint hi sumtus et malo more facti, reliquorum liberorum res familiaris pessundet, si non conferantur sumtus itineris ab vno facti, quod et Illustri Ordini Iuridico Lipsiensi visum est in graui et eleganti Responso, cuius verba exhibet Dn. BECKIUS de *Collatione bonorum* p. 280. seqq.

§. VI.

Collatio cautionalis quae?

PATITVR autem Praetor, eum, qui collationem Re facere nequit, recte cauere. Refert id VIPIANUS in

L. 1. §. 9. D. de Collatione bonorum.

Iubet autem, inquit, Praetor ita fieri collationem, vt recte caueatur. Caueri autem per satisfactionem oportere, Pomponius ait. An pignoribus caueri possit,

DE COLLATIONE BONORVM. II

possit, videamus. Et Pomponius lib. 79. ad Edictum scripsit, et reis et pignoribus recte cauere de collatione: et ita ego quoque puto.

Desumpta est haec lex prima Digestorum de Collatione bonorum, ex Vlpiani libro quadragesimo ad Edictum. Intercidit autem ea Edicti Praetorii particula, quae ad collationem pertinuit, omiſſa a Triboniano, qui alias initio titulorum recensere solet verba perpetuae huius legis. Supplentur ea in Edicto perpetuo ad mentem Guilielmi Ranchini, Iacobi Gothofredi, Gerardi Noodtii aliorumque doctorum virorum restituto, apud *Christianum Godofredum HOFFMANNVM Historiae Iuris Vol. II. p. 337.* sequenti ratione: *Filios emancipatos, quibus bonorum possessio dabitur, sua bona in medium conferre, filiis in potestate existentibus, boni viri arbitrato iubebo, ita, ut collatio fieri censeatur, si recte eo nomine cautum fuerit.* Sed latius patuit Edictum. Videas enim partem eius aliquam hic praetermissam adduci in *L. u. C. de Collationibus.* Quicquid sit, audis Praetorem, edicentem suo more. Quid enim magis solitum Praetori, aequitatis studioso quam lites dirimere arbitrato boni viri? quid magis consuetum, quam decurrere ad cautionem, quando incerta est damni imminentis aestimatio? Haec de Edicto: pergo ad cautionem. Diuisioni hereditatis etiam locus est, ex sententia Pomponii apud Vlpianum, si collatio tantum promittatur, modo hoc promissum fideiussoribus, vel pignoribus confirmetur. Quod necessitas

12 DE COLLATIONE BONORVM.

ipsa suadere videtur, quando tempore collationis faciendae nondum constat, quid, quomodo, aut quantum conferendum sit, sed deinceps demum hoc confieri potest. Qua cautione praestita collator defunctus videtur omni obligatione sua, ut ne quidem ad depositionem iudicalem pecuniae conferendae cogi possit, *MEVIUS P. I. Dec. 86.* Fit autem haec cautio pro modo rei conferendae, et indulgendum est eis, a quibus fit, inprimis si paupertate laborent, arbitrio iudicis, tanquam boni viri iustum temporis spatium, intra quod fideiussores, aut pignora parent: qui collocatores contra, si id res suaserit, damnum sarcire tenentur, quod inconsulta eorum mora datum sit, *L. 2. §. 9. D. de Collatione bonorum.* Quodsi intra spatium a iudice indultum neque fideiussores, neque pignora ab iis inueniri possint, Curator portioni eorum constituendus est, qui eam tamdiu administret, donec collatae sint res conferendae, *L. 1. §. 10. et 13. D. eod.* quod proinde vltimum remedium est, si spes omnis deficiat cautionis impetrandae. Permisit autem Praetor, pro suo aequitatis studio, etiam variare, ita ut, quamuis filius cautioni renunciauerit, denuo ad eam decurrere possit, *L. 8. D. eod.*

§. VII.

*Suntur in
Dignitatem
filii facti, an
conferendi?*

SEQUITVR de sumtibus, dignitatis filii nomine,
a patre factis

L. 1.

L. 1. §. 16. D. de Collatione bonorum.

Sed an id, quod dignitatis nomine a patre datum est, vel debetur conferre quis in commune cogatur, videamus. Et ait Papinianus libro 13. Quaestionum, non esse cogendum. Hoc enim propter onera dignitatis praecipuum haberi oportere. Sed si adhuc debeatur, hoc sic interpretandum est, ut non solus oneretur is, qui dignitatem meruit, sed commune sit omnium heredum onus hoc debitum.

Ex his verbis recte elicitur, pecuniam, quae filio a patre data sit, dignitatis consequendae tuendaeue causa, non esse conferendam. Exoleuerant scilicet Vlpiani aeuo leges Calpurnia, Aufidia, Cornelia, Fulvia, Fabia, Pinaria, Pompeia, Tullia et Iulia de ambitu latae, quibus foedi et infames eiusmodi Candidatorum sumtus visi. Qua in re eo tandem deuentum est impudentiae, ut non solum impune esset, pretio tentasse suffragia eorum, qui circa latus Principis essent, sed et his, quibus quid promissum foret, vltro Conditio certi ex Suffragio daretur, L. vn. C. de Suffragio. Soli deinde Praefides excepti in L. 6. C. ad Legem Iuliam repetundarum. Sancimus, inquit Imperatores Theodosius et Valentinianus, eiusmodi viros ad Prouincias regendas accedere, qui ad honoris insignia non ambitione vel pretio, sed probatae vitae et amplitudinis suae solent testimonio promoueri: ita sane, ut quibus hi honores per sedis tuae, vel per nostram fuerint electionem commissi,

14 DE COLLATIONE BONORVM.

*jurati inter gesta depromant, se pro administrationibus
 fortitudinis neque dedisse quidpiam, neque daturos unquam
 postmodum fore, siue per se, siue per interpositam perso-
 nam, in fraudem legis, sacramentique. Quibus gemi-
 na sunt, quae Iustinianus constituit in Nouellae VIII.
 c. 7. Ratio autem Vlpiani ab oneribus petitur ciuita-
 tum, utpote quibus magistratus suis sumtibus suffi-
 cere debebant: vnde Legitimationi per Oblationem
 Curiae origo est, cui propterea inter solos opulentio-
 res locus fuisse videtur. Quodsi promissum quidem,
 sed nondum solutum sit id, quod dignitati filii desti-
 natum est, coheredum omnium hoc debitum commu-
 ne adeoque conferendum esse, deinde monet Iure-
 consultus. De vsu legis nostrae si quaeratur, id
 maxime respiciendum erit, sitne redemptio dignitatum
 e more regionis inter licita, an contra vetitis accen-
 seatur, ut nimirum illo casu sumtus a patre in digni-
 tatem filii facti non conferantur; hoc conferantur. In
 Gallia certe munera et dignitates hodie quoque passim
 auro venales sunt. Praeturas certe Franciscus I. pu-
 blice vendidit, donec munera omnia, sensim venalia
 fierent, BODINVS de Republica L. V. c. 4. et L. VI. c. 2.
 Quae Fisci industria carpentane an laudanda sit late
 disquirunt BODINVS *dd.* II. et THUANVS L. CXXXII.
 §. 12. quibus addatur LE VASSOR dans son Histoire de
 Louis XIII. tome II. p. 28. seqq. Quodsi virtutis simul
 ratio habeatur, ferri potest hoc institutum. Inde ne-
 mo facile dubitat, quin conferendi non sint sumtus
 a patre*

a patre in dignitatem filii Academicam facti, nam et hae non nisi bene meritis conferri deberent, et suis non carent oneribus, si quis eas honeste tueri velit. Videatur igitur et hic cum augefcente filii amplitudine gliscere vna patris amor et pietas. Quare rectissime responsum est a Dnn. Scabinis Lipsiensibus apud CARPZOVIUM P. III. c. XI. def. 17. n. 1. minime a filio conferri sumtus Doctoratus.

§. VIII.

SUCCEDAT dispoſitio Critica ad

L. 2. §. 9. D. eod.

Si per inopiam, inquit Paullus, emancipatus cauere non possit: non statim ab eo transferenda est possessio: sed sustinendum, donec possit inuenire fideiussores, ut tamen de his, quae mora deteriora futura sunt, actio detur, ipsique caueant, in medium collaturos, si cautum eis fuerit.

Actio an auctorem significet in L. 9. §. 2. D. de Collatione bonorum.

Actionem pro auctione hic poni censet CUIACIUS ad *Vlpiani Fragmenta Tit. XXII. §. 26.* eleganti coniectura. Quibus enim rebus distractio magis conueniat, quam iis, quae mora deteriores futurae sunt? Agere quoque saepe idem esse ac *licitari*, ostendit FORNERIUS *Selectionum L. I. c. 16.* In Basilicis tamen haec vox *αἰρωρῆ* vertitur, ut iam obseruatit Ioannes Guilielmus HOFFMANNVS in *Meletematum Academicorum ad Paralectas Dissert. XXVIII. §. 1.* quod vocabulum non auctorem

tionem sed *actionem* significat. Quidni igitur receptam lectionem sueto sensu accipimus, in primis cum similiter loquantur Imperatores Diocletianus et Maximianus in *L. 12. C. de Collationibus*. *Filiae*, inquit, *habetet maneat in sacris, si dotem non conferat, quam mortis tempore communis patris habuit, fratribus in eadem familia constitutis actiones hereditarias denegari non ambigitur*. Loquitur autem Paullus de *actione familiae herciscundae*.

§. IX.

Legi 10. D. de
Collar. bon.
conciliatur
1.6. D. de Dot.
collatione.
Nova lux
additur L. 1.
§. 16. D. de
Coniung.
cum eman-
cip. lib.

NUNC Scaeuolam audiamus, ampliantem *Edicti Sententiam* in

L. 10. D. eod.

*Si filius, inquit, in potestate heres institutus ad-
eat, et emancipato petente bonorum possessionem
contra tabulas, ipse non petat, nec conferendum
est ei: et ita Edictum se habet. Sed magis sentio,
ut quemadmodum pro parte hereditatem retinet iu-
re, eo quod bonorum possessionem petere posset, ita et
conferri ei debeat: utique cum iniuriam per bono-
rum possessionem patiatur.*

Collationem ab emancipatis Praetor fieri tantum iusserat, patre intestato mortuo, aut, si testato, quando bonorum possessionem contra tabulas peterent, ad quam eos non aliter admisisse videtur, quam si ea a filiis in potestate retentis et heredibus institutis ipsis quoque posce-

posceretur. Scaeuola contra, producere volens aequitatis fines, etiamsi Sui instituti *omissa* petitione bonorum possessionis contra tabulas hereditatem ex testamento paterno amplecterentur, conferri iis dicit ab emancipatis, quoniam utique suis integrum fuisse, pro parte sua bonorum possessionem petere, et omnino iniuriam patiantur, per bonorum possessionem emancipatis datam, quia haec incommodo eos afficit. Verum re-niti Scaeuolae Papinianus videtur in *L.6. D. de Dotis collatione*, Pater, inquit, *filium emancipatum heredem instituit, et filiam exheredauit, quae inofficiosi lite perlata partem dimidiam hereditatis abstulit: Non esse fratrem bona propria conferre cogendum, respondi: nam et libertates competere placuit.* Sed proponitur a Papiniano species inuersa. Scaeuola namque de suo instituto loquitur, Papinianus de emancipato, quo posteriori casu collationi ideo locus negatur, quia filia exheredata non a Praetore sed a patre iniuria affecta videtur, utpote qui filium emancipatum solum heredem instituit. Cum autem Praetor solis suis Emancipatos conferre iussisset, illatum inde fuit in veteri iure, eos non conferre concurrentes inter se, *L. 1. §. 5. L. 2. §. 5. D. de Collatione bonorum, L. 9. C. de Collationibus.* Mutatum hoc ab Imperatore Leone, qui in *L. 17. C. eod.* liberis tam sui iuris, quam in potestate constitutis aequa lance parique modo prospici vult. Sed potest videri simile aliquid dudum antea tentasse Scaeuola in *L. 1. §. 16. D. de Coniungendis cum emancipato liberis.* *Si sit filius, inquit, in potestate, alius*

C

emanci-

emancipatus, ex defuncto vnus nepos in potestate, alius nepos emancipatus: eleganter Scaeuola tractat, patruus emancipatus, quantum nepotibus, quantum fratri suo conferat? Et ait posse dici, tres eum partes facere: vniam sibi, vniam fratri, vniam istis collaturum: quoniam hi minus quam patruus ex hereditate aui concurrente patre sint habituri, quae sententia vera est. Thema sequens esto: Paterfamilias filium in potestate, alterum emancipatum, et ex tertio defuncto duos nepotes reliquerat, quorum alter in potestate mansisset, alter autem emancipatus fuisse proponitur. Auo mortuo filius emancipatus partis bonorum suorum possessionem petit, et tractat Scaeuola, quantum is primum fratri qui in potestate remanserat, tum quantum filiis ex fratre defuncto conferat. Ait autem, posse dici, tres eum partes facere oportere, quarum alteram ipse retineat, alteram fratri superstiti conferat, tertiam nepotibus praestet, quoniam hi, etiam si alter eorum emancipatus fuerit, tamen iure patris succedant, qui in potestate aui constitutus decesserat. Notui, Scaeuolae tractationem falsam et vitiosam videri CUIACIO *Observationum* L. III. c. 29. videnti vetere regula, qua Emancipato, qualis in hoc casu sit alter nepos, non confertur. Sed superuacua est emendatio, quam Scaeuolae Cuiacius faeuo ferro parat. Inflexit enim Scaeuola rigorem iuris veteris ad aequitatem, sic poscente more seculi sui: qua arte pedetentim factum est, vt iure nouo praeualeret simplicitas naturalis.

§. X.

ITA in superiori loco filius conferebat nepoti. *An collatio eorum, quae parentibus intermediis ab auo data sunt facienda sit a nepotibus ab-* Nepotum filiis conferentium frequentiora exempla. *stinentibus?* Quae occasione saepe quaesitum est, an collatio eorum, quae parentibus intermediis ab auo data sunt, etiam a nepotibus facienda sit, si hereditate parentum abstineant? Nobis adfirmanda videtur quaestio, quia, ex qua persona lucrum quis capit, eius factum quoque praestare debet, *L. 149. D. de Regulis iuris*, et qui in ius alicuius succedit, iure eius uti debet, *L. 177. D. eod.* Succedunt enim nepotes auo aviaeque iure parentum intermediorum ideoque non plus capere possunt, quam illi cepissent, aut onus detrectare, quod illis subeundum fuisset, cum qui in locum alius subintrat, idem etiam praestare cogatur, quod si in viuis esset, praestaret is, in cuius locum subingreditur. Praeterea per *L. 19. C. de Collationibus* patruum quoque nepotibus conferunt quicquid ab horum auo acceperunt, unde si nostra sententia defereretur deterior eorum conditio esset quam nepotum, etsi hi defuncto de cuius hereditate quaeritur remotiori gradu sint, et eos is ideo minus dilexisse praesumatur, quam patruos eorum, suos filios. Accedit, quod si viri boni arbitrium exigatur, sine dubio is iudicaturus sit, satius esse, ut dilapidatio filii intermedii, vel etiam casus eius nepotibus eum repraesentantibus noceat, quam, ut reliquis aut filiis supersticibus ex sua persona succedentibus damno sit, quod tamen fieret, si

abstentio ab hereditate paterna eos liberaret a collatione eorum, quae pater ab auo accipit. Inftas, prodelle tamen nepotibus, quod a nemine conferendum est id, quod neque dolo neque culpa poffidere defuit, *L. 2. §. 2. D. de Collatione bonorum.* Sed verum est id, excepto casu quo personam quis alius repraesentet, et sic factum eius praestare cogatur. Quam sententiam nostram probat et latius exsequitur Dn. WERNHERVS *Obferuationum forensium P. IV. c. 499.* qui in sequenti obseruatione 500. vberime ostendit, idem ius obtinere, si qua de abstentione nepotis, in concursu cum nepotibus, quaeratur.

§. XI.

An ab Adscendentibus etiam fiat Collatio?

CONFERVNT igitur Descendentes, iique cum primi tum vltioris gradus et conferunt soli. Certe eo tempore, quo Edictum Praetoris conditum est, casus collationis in Adscendentibus ne animo quidem fingi poterat, quia Adscendentes nunquam plures, imo ne duo quidem simul succedebant. Antequam enim Senatusconsulto Tertulliano matribus successio daretur in bonis liberorum, pater matrem excludebat: eadem dicto Senatusconsulto quoque, deficiente demum patre admissa est, etsi auum et proauum excluderet et vel sic personae adscendentes semper singulae succederent. Concessa deinde liberis in potestate constitutis proprietate bonorum maternorum, si parentes, deficientibus Descendentibus cum fratribus et sororibus

bus concurrerent, fratres et sorores parentibus praelati fuerunt, adeoque nec tum parentum collationi locus fuit. Postquam autem in *Nouellae XVIII. c. 6.* collationem ex sola aequalitate aestimari voluit Iustinianus, et in *Nouellae CXVIII. c. 2.* deficientibus Descendentibus etiam plures Ascendentes ad hereditatem liberorum admissi sunt, naturaliter rem aestimantibus minime absurdum videri possit, Ascendentibus quoque onus ea, quae a Descendentibus acceperunt, conferendi imponi. Sed facit iuris veteris reuerentia, qua ius nouum semper striete accipitur, vt, cum Iustinianus in *Nouellae XVIII. c. 6.* aequalitatis *inter liberos* tantum seruandae mentionem faciat, collationem ab Ascendentibus non exigamus, idque sine discrimine, siue nimirum cum defuncti liberis testamento instituti sint, siue ab intestato veniant, siue plures eorum inter se, siue cum liberis concurrant. Igitur, si fingas, matrem a filio, quod fert vitae ciuilis vsus, vt iterum nubere possit, dote auctam, post mortem filii concurrere cum fratribus eius aut fratrum liberis, praecipuam mater dotem habebit, quam filius ei dedit neque ea dos oneri collationis obnoxia erit. Neque his obest, quod in *Nouellae XVIII. c. 6.* ab Imperatore *sola aequalitas* desideratur; et pater et mater ad fribilem successionem liberorum *aequo iure* vocantur in *Nouellae CXVIII. c. 2.* Nam, cum Iustinianus in dictae *Nouellae XVIII. c. 6.* aequalitatem inter liberos obtinere velit, omnibus, quae prius de collationibus

fancita erant, *in sua virtute manentibus*, saluum est ius vetus contemplatione parentum. Cui sententiae consentientem habemus *Illustr. BOEHMERVM Consultationum T. II. Decisione 656. n. 20.*

§. XII.

An a Collateralibus?

MVLTO minus autem collationem exigimus a Cognatis lineae transuerfae, fratribus pura et fororibus, patruis aut amitis, auunculis aut materteris, ratione eorum, quae quis a cognato defuncto inter vivos acceperit, resistente quippe et hic Edicto perpetuo, quo *soli liberi* conferre coguntur, cum contra cognatis quoque, perinde vt parentibus, nihil, vice mutua conferatur. Nam cum pari iure omnes ad bonorum possessionem admittantur, et neuter alterum incommodo adiciat, superuacua est collatio, *L. 1. §. 5. D. de Collatione bonorum L. 1. §. 13. D. de Coniungendis cum emancipato liberis eius.* Quare constat, a sorore dotem, quam frater ei dederit non conferri, siue cum fratre, siue cum fratris liberis concurrat. Plane, si manifeste iniquum sit, parentes vel cognatos non conferre, officio iudicis locus esse videri possit in Arbitrio diuidendae hereditatis. Verum cum arbiter familiae herciscundae in *L. 16. C. Familiae herciscundae, Iuris auctoritatem*, in *L. 18. C. eod. autem Principum Rescripta* sequi iubeatur, iure scripto sane benignior esse nequit. De extraneis, qui defuncto nullo cognationis vinculo iunguntur, dicere parum attinet.

Sua

Sua enim sponte apparet, collationem eos neque face-
re iuberi, neque petere posse, cum vtrumque vel a
parentibus et cognatis alienum sit. Quamobrem si
femina extranea dotem a defuncto acceperit, deinde
cum liberis eius heres ab eo instituta sit, dos haec mi-
nime conferenda erit, et contra filia, cui dos promissa,
si cum femina extranea heres scripta sit, dotem, ne-
glecta collatione, tanquam aes alienum deducet. Quod
et eo casu iuris est, quo filia, quae extraneum here-
dem scripsit, dotem conferre tenebatur: nam vel sic
heres extraneus ex persona filiae dotem lucrabitur ne-
que eam conferre cogetur.

§. XIII.

EXTRANEAE tamen et vxor est, quae nihilomi-
minus confert vi *Nouellae LIII. c. 6.* Iubetur enim
ibi vxor inops, indotata portionem quartam capiens
ex bonis mariti, legatum quod minus sit quarta parte
conferre: quarta autem non excedere debet quanti-
tatem centum librarum auri, *Nouella CXVII. c. 5.* Effi-
ciebant earum singulae, quod in transitu dictum sit,
LXXII. solidos, L. 5. C. de Susceptoribus, Praepositis et
Arcariis, de quibus Solidis conferatur HOTMANVS
de Aureo Iustiniano, Operum T. III. p. 678. DV CANGE
de Imperatorum Constantinopolitanorum numismatibus §.
LXXVI. et I. FR. GRONOVIVS *de pecunia veteri L. II.*
c. 5. Fuit haec computandi ratio dudum ante Iustinia-
num recepta. Sic enim Imperatores Arcadius et Hono-
rius

*De Collatio-
ne coniugis
inopis.*

24 DE COLLOCATIONE BONORVM.

rius in *L.1. C. de Cupressis, in XI.* si quis Daphnensis luci in Syria vel Perseis in Aegypto arbores comparauerit, quinque libris auri multandum eum statuunt. Restringunt autem superius beneficium succedendi et conferendi multi ad solam vxorem, marito contra id negantes quia in *Nouellae CXVII. c. 5.* quo huic quartae nouus modus praescribitur, non tantum vxoris solius mentio fit, sed etiam in fine eius diserte adicitur, *Virum enim in talibus casibus quartam secundum priorem nostram legem ex substantia mulieris accipere, modis omnibus prohibemus.* Sed cum *Nouellae LIII. c. 6. in fine* priorem sanctionem diserte ad maritum porrigat, et omnis diuersitatis ratio deficiat, recte duplex species capitis quinti separatur, et quum prior ad mulierem inopem superstitem, posterior ad mulierem a marito iniuste eiectam pertineat, ad hanc non ad illam verba adducta referuntur: quam causam argumentis, ex ipsis Nouellarum fontibus ductis contra Wissenbachium perorauit *HVBERSV Praelect. ad Institut. titulo de Successione ab intestato secundum Nouellam CXVIII.*

§. XIV.

Collatio etiam ab heredibus petitur.

TANDEM illud hic monuisse operae pretium fuerit, collationem bonorum vniuersim etiam ab heredibus eorum peti, qui eam superstitibus facere cogebantur, siue hi sui sint, siue extranei, quemadmodum vice versa heredes similiter omnes eorum petere eam possunt, qui ipsi eius petendi ius habuissent,

L.1. §. 3.

L. 1. §. 8. et L. 2. pr. D. de Collatione bonorum, L. 14. C. de Collationibus, modo tempore mortis defunctus in cuius locum succedunt, hereditatem iam adquisierit, quod vel adeundo, vel pro herede gerendo fit, solis exceptis Descendentibus, utpote qui hereditatem etiam non aditam ad heredes transmittunt, L. 3. C. de Iure deliberandi.

§. XV.

POSTHAEC

in L. 11. D. eod.

Paullus respondit, ea quae post mortem patris filio reddi debuerunt, emancipatum filium, quamvis prius consequutus sit, quam deberentur, fratri, qui in potestate patris relictus est, conferre non debere: cum post mortem patris non tam ex donatione quam ex causa debiti ea possidere videatur.

*Ea tantum
conferuntur,
quae quis a
viviis paren-
tibus accep-
sit.*

Ex quo Paulli Responso recte haec regula ducitur, Eum, a quo collatio petitur, rem conferendam a patre viuo accepisse debere: alias collationi locum non esse. Vnde cessat Collatio I. in Legatis, L. 4. D. de Dotis collatione, quod etiam tunc verum videtur, quum parentes liberis dotem vel donationem propter nuptias legauerunt: nam quia utraque post mortem patris praestanda est, cessat collatio. Legatorum autem nomine etiam Praelegata et Praecipuum, quod liberis a parentibus in testamento, vel codicillis relinquitur,

D

comple-

complectimur, idque eo magis, quod hoc genus liberalitatis suapte natura ideo relinquitur, ut ne conferatur. Ex eadem ratione cessat II. collatio in iis, quae liberis relicta sunt per *Fideicommissum* L. 1. §. 19. D. de *Collatione bonorum*. L. 10. C. de *Collationibus*. Quae L. 1. §. 19. D. de *Collatione bonorum* elegantis est disquisitionis. Quum enim in praecedente §. 18. Ulpianus dixisset, *Si emancipato legatum fuerit, cum pater morietur, etiam haec conferre debet*, mox subiicit laudato §. 19. *Si ab ipso patre herede instituto filio eius fideicommissum fuerit relictum, cum morietur, an id conferendum est, quoniam utile est hoc fideicommissum? et eueniet, ut pro eo habeatur, atque si post mortem patris relictum fuisset, nec cogatur hic conferre, quia moriente eo eius non fuisset.* Quum enim conferri placuit Legata, non conferri Fideicommissa, etsi eodem modo relicta? Quia Ulpianus Legata adhuc *stricte* aestimat, quod ea nondum Fideicommissis exaequata essent, utpote, quae exaequatio a Iustiniano demum facta, in L. 2. C. *Communia de Legatis et Fideicommissis*, et *stricte* ratione loquendi, momentum moriendi adhuc vitae tribuitur, propterea, quod uiuentes morimur, et mors, si non semel tota est, non est. L. 18. §. 1. D. de *Manumissis testamento*. C. IACIUS *Observationum* L. III. c. 34. cum in Fideicommissis superiorem interpretationis subtilitatem negligat, quia haec laxae semper et benigne accepta sunt, et populari sensu pro mortuo habetur moriens. Cessat porro III. Collatio etiam in *mortis causa* *Donatione*,
 L. 13.

L. 13. C. de Collationibus, quia a mortis conditione suspenditur, cuius euentus non nisi post fata donatoris existere potest.

§. XVI.

ALIUM regulae occasionem praebet Ulpianus in

L. 1. §. 9. D. de Dotis collatione.

Si emancipatus, inquit, filius, qui contra tabulas honorum possessionem acceperit, filiam dotatam habeat, non debet dotem eius conferre, quia in bonis eius non est.

Res conferenda eo tempore, quo de collatione quaeritur, in Bonis esse debet.

Dos filiae a filio emancipato data pars esse desinit filii bonorum. Nam mariti facta est et ideo non conferitur. Quod exemplum praestat regulae, qua is a quo collatio petitur rem conferendam eo tempore, quo de collatione quaeritur, in bonis habere debet: etsi interdum sufficiat, actionem conferri, quae ei in rem talenti competit, et vel nondum mota est, vel mota iuris effectu caruit, *Nouella XCVII. c. 6.* Igitur conferenda est res adhuc existens, non intercepta, aut quae desinit esse in rerum natura, modo absque dolo vel culpa amissa sit, L. 2. §. 2. D. de Collatione bonorum, *Nouella XCVII. c. 6.* Dolus contra et culpa pro possessione sunt, L. 1. §. 23. L. 5. §. 3 D. de Collatione bonorum. *Nouella XCVII. c. 6.* etiamsi iniquo lucro inhians filius spe sua frustratus sit. Quod si damnum, quo de quaeritur, omittendo contigerit, veluti si filius, hereditatem

tem repudiauerit, vel legatum non agnouerit, nihil eo nomine praestatur, per *L. 1. §. 23. D. de Collatione bonorum et L. 134. D. de Regulis Iuris.* Et bene est, quod in Lege Aquilia perinde id seruatur, etsi in ea vel culpa leuissima praestanda sit. Nam qui agrum non proscindit, qui vites non subserit et aquarum ductus corrumpi patitur, ea lege non tenetur, *L. 13. §. 2. D. de Usufructu.* Sed quod genus culpa praestandum erit ab eo, qui conferre tenetur? Latane sola contenti erimus, quam ne discinctis quidem hominibus remittimus? Imo leuem etiam sarciri postulamus, quia actio Familiae Herciscundae est iudicium bonae fidei, §. 28. *I. de Actionibus.* Superioribus consequenter si filius rem acceptam bona fide alienauit, et pecuniam inde coactam rebus necessariis vel utilibus impendit, veluti si domum vel horreum extruxit, et haec ignibus coelestibus absumta sunt, a collatione liberatur. Quod si contra locupletior factus sit, veluti alienando, vel permutando pretium conferre cogetur. Tandiu autem locupletior factus esse censetur, quamdiu alia ei bona suppetunt. Haec enim seruauit, dum rem acceptam alienaret, et suum alienando negotium gessit. Usurae vero cum fructibus non aliter conferendae sunt, quam si mora post mortem defuncti admissa sit, *L. 5. §. 1. D. de Dotis collatione.* Ad quam moram contrahendam tamen interpellatio requiritur, et ciuiles videbimur, si eam tunc demum factam dicamus, quando dies a iudice collationi dictus est.

Casum

Casum duplicem rei iudicatae quo a tempore diuisionis faciendae demum vsurae addictae fuerint, habet **HVBERSVS** *Praelectionum ad Pandectas titulo de collatione bonorum §. 6.*

§. XVII.

NUNC de dote conferenda, vel non conferenda differet Vlpianus in

L. 3. D. de Dotis collatione.

Si filia, inquit, fuerit heres instituta collatione dotis non fungetur. Vnde si, commissio ab altero Edicto, necesse habuerit, contra tabulas bonorum possessionem accipere, dicendum est, quoniam nullam iniuriam fratri facit, non debere eam dotem conferre, nam, quod habuit ex iudicio, conuertitur ad contra tabulas bonorum possessionem.

De Collatione Dotis et Donationis propter nuptias.

Filiam, quae ab intestato patri heres sit, conferre dotem oportet, L. 1. §. 1. D. de Dotis collatione, quia pater eam iuris necessitate praestare cogitur oneribus matrimonii tolerandis, in qua legis dispositione praesumptio liberalitatis cessat. Aliud hoc loco obtinet, filia si heres fuerit instituta, quia tum propter institutionem omnia patris bona filiae post mortem reddi debuerunt, et quae eius generis sunt, in iis collatio cessat, L. 11. D. de Collatione bonorum. Exceptio est, nisi res redierit ad causam intestati, veluti, si edictum ab alio commissum sit, quod fit, quando frater emancipatus bonorum possessionem contra tabulas petit et obtinet: tunc

D 3

enim

enim ob emancipati petitionem, ipsa quoque necesse habet bonorum possessionem accipere. Iure nouo et testamento et intestato mortuo defuncto dotis collatio tum deum cessat, si testator diserte eam fieri vetuerit, *No- uella XVIII. c. 6. Authentica ex testamento C. de Collationibus.* Conferitur autem dos non solum reapse data, sed etiam promissa *L. 1. §. 1. 7. et 8. D. de Dotis Collatione, L. 2. et 17. C. de Collationibus,* quod expeditissime fit remissione actionis. Fructus autem vel usurae dotis non conferuntur, quia dos ad ferenda matrimonii onera datur, et omnis inde nata utilitas rei familiari impensa censetur. Vnde etiam maritus ipse usuras morae a patre petere potest, si dos promissa iusto tempore non fuerit soluta, *L. 2. C. de Dotis promissione, L. ult. §. 2. in fine C. de Iure dotium.* Porro, ut dos, sic etiam augmentum eius conferendum est, quo etiam referri possunt vestes pretiosiores filiae a patre datae. *L. 6. D. de Alimentis legatis, L. 43. 44. D. de V. S. et earum exemplo mundus muliebris, monilia et armillae.* Dantur enim haec vxoribus ut magis maritis placeant. Vice dotis filiae datae filius confert donationem propter nuptias, quam, ex patris bonis, cum sponsus, vel iam maritus esset sponsae vxorie fecit in securitatem dotis, *L. 29. C. de Inofficioso testamento, L. ult. C. de Dotis promissione, L. 17. 19. et 20. §. 1. C. de Collationibus,* quae enim inuidia est, liberalitatem a patre in filium profectam, in diuisione paternae hereditatis perinde conferri, ac a filia conferatur dos e re patris profecta?

Colla-

Collationis igitur contemplatione doti similis videatur donatio propter nuptias, ita, ut quod de fructibus et usuris et augmento dotis dictum est, etiam de fructibus et usuris et augmento donationis propter nuptias dicendum videatur. Quid, si pater ad conciliandum liberis nobilioris personae matrimonium xenia vel mercedem praestiterit, an et haec dotis vel donationis propter nuptias pars videbuntur? Distinguedum videatur, ut si sponso, vel sponsae ipsis data sint dona, quo magis amor incalcesceret, doti accenseantur, et donationi propter nuptias: contra si ambitoribus vel ambitoribus ea pater praebuerit, conferenda non sint, quia simpliciter donata.

§. XVIII.

DOTI et donationi propter nuptias fororū vinculo cohaeret *Arrha* et earundem exemplo quoque confertur, modo vel lucrum ex eius datione natum superfit, veluti quod *arrha* ab altera parte vice mutua data; vel repeti possit, veluti nuptiis non infectis; vel per culpam amissa sit, veluti quod is, qui *arrham* dedit, nuptias deinde contrahere sine iusta causa detrectet: cum damnum, quod quis negligentia sua sentit sentire non videatur. *Arrham*, in quam plurimis imitatur *Largitas Sponsalicia*, nisi, quod, si mors infecta sit largitatem *Sponsalicia*, nobilis est distinctio, qua *Constantinus Imperator* videtur in

*De Collatione
Arrhae et
Sponsaliciae
largitatis.*

L. 16. C. de Donationibus ante nuptias.

Si a Sponso, inquit, rebus sponsae donatis interueniente osculo, ante nuptias hunc vel illam mori contigerit, dimidiam partem rerum donatarum ad superstitem pertinere praecipimus, dimidiam ad defuncti vel defunctae heredes, cuiuslibet gradus sint, et quocumque iure successerint: ut donatio stare pro parte dimidia et resolui pro parte dimidia videatur. Osculo vero non interueniente, siue sponsus, siue sponsa obierit, totam infirmari donationem, et donatori sponso vel heredibus eius restitui. Quod si sponsa interueniente, vel non interueniente osculo donationis titulo (quod raro accidit) fuerit aliquid sponso largita et ante nuptias hunc vel illam mori contigerit, omni donatione infirmata, ad donatricem sponsam siue eius successores donatarum rerum dominium transferatur.

Distinguitur in hac lege primo, an osculum interuenerit, nec ne: tum inter largitatem a sponso et a sponsa factam. Si osculum interuenerit, et a sponso largitas facta sit, id quod a parentibus eius nomine ipsius datum est, pro parte dimidia redit, et proinde pro parte dimidia conferendum est, siue id sponsus iam recuperauerit a sponsae defunctae heredibus, siue is sibi pepercerit, quo minus datam repeteret. Quod si osculum non interuenerit, tota largitas reuertitur, et tota conferenda est. In largitate vero a sponsa facta, siue osculum interuene-

teruenerit, siue non interuenerit mortuo sponso, vel sponsa donatio tota infirmatur. Priori distinctioni ratione osculi dati vel non dati locum hodie superesse negat LYNCKERVS *Resolutione CCLXXXVI.* quia hodie oscula frequenter solius vrbانيتatis, officii et salutationis causa dantur: sed haec ratio transigendi de Iure certo nobis non est ad palatum. Causa dissentendi est, quod haec oscula vrbانيتatis, officii et salutationis causa interuenientia, non cum nostris demum temporibus coeperunt, contra fuerunt ea semper, et semper, ut hodie probe distingui potuerunt ab osculo testandi amoris sponsalicii causa dato, quod ut olim a sponso sponsae post sponsalia saepe figebatur, sic hodie plerumque non intermittitur. Postremis tamen temporibus, in Iurisprudencia Romano - Graeca cadente, pro osculo Benedictio Sacerdotalis et Serti impositio Sponsalibus adhibita fuisse, saltem osculo accessisse videtur. Quo pertinet §. 10. *Tituli de Sponsalibus* in *ELOGIS* iussu Leonis et Constantini scriptis, quarum Codex Manuscriptus, nondum editus custoditur in Bibliotheca Illustris Senatus Lipsiensis: *Όταν μέντοι, inquiet Caesares, τῆς μνηστίας γεγεννημένης ἔσωθεν τοῦ τρισηκαιοκαετῶς χρόνου τλάοι τις τοῖς μνηστευσσαμένοις ἢ τὴν λεγομένην ἐυλόγησι ἢ τὸ σεφάνωμα περιθεῖναι, ὡς τῶν θείων νόμων παραβαθέντων ἀντίνα ἢ μὲν προελθῶσα μνηστία ἅμα τῇ διαλύουσι συναφεία διαλύεται. Si quis au-*

34 DE COLLATIONE BONORVM.

tem dictis Sponsalibus intra aetatem tredecim annorum factis audeat, Sponsis sic dictam Benedictionem sacerdotalem, aut Sertum dare, tanquam violatis Diualibus Constitutionibus statim haec festinata sponsalia, vna cum dissolvente eas copula hac solvantur. Qui locus indicio est, tam sponsum, quam sponsam, hanc in Virginitatis, illum in Imperii signum solitos

Praecingi roseo tempora vinculo,

vel quacunque alia corona. Formulam quae simul recitabatur exhibet Iacobus GOARVS ad Ευχολογιου Graecorum Editionis Venetae pag. 324. Ετέφεται ὁ δούλος τοῦ θεοῦ, ὁ δένα τὴν δούλην τοῦ θεοῦ τήνδε: εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Coronatur seruus Dei N. propter ancillam Dei N. in nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti. Quo pacto deinde etiam femina coronabatur. Quod et in Latina Ecclesia vsitatum fuit. Preces enim, quibus coronae et annulo benedictum fuit, habet Laurentius RIGNORIVS in Symbolis Epistolicis, epist. 19. et desponsationis per manus Cardinalium factae et osculo confirmatae in Sponsalibus Imperatoris Ottonis IV. mentionem facit Otto de S. Blasio Chronici cap. LI. His omnibus, inquit, Rege obediante: puella iam nubilis a Duce Leopoldo orientali et Ludonico Duce Bauariae adducta, tribunali sistitur, ac de consensu interrogata, verecundata admodum, rubore perfusa se libenti animo consentire

proft.

prostitetur. Mox a Duce Leopoldo orientali cognato suo, per manus Cardinalium lege Francorum, Regi Ottoni desponsatur, a quo amantissime amplexata publici signo osculi, mutationeque annulorum subarrhatur: tractatisque diuersis regni negotiis, a curia digreduntur, reginaque Saxoniam perducta, apud Brunswich aliquandiu mansura collocatur. Aliud memorabile exemplum obseruatae legis habet RUFFI, *Histoire de Marseille Tom. II. p. 391.*

Le Fiancé, inquit, donnoit ordinairement cet anneau à sa Fiancée le jour des fiançailles et lui faisoit encore quelque présent considerable en reconnoissance du baiser qu'il lui donnoit. En effet, Fulco, Vicomte de Marseille fit donation l'an 1005. à Odile sa fiancée pour le premier baiser, de tout le domaine qu'il avoit aux terres de Sixfours, de Cireste, de Soliers, de Cuges, et d'Olières. Cet usage estoit fondé à ce que j'estime sur la loi 16. Si a Sponso, qui ordonnoit que lorsque le mariage n'avoit pas son effet, la fiancée gaignoit la moitié des présens qu'elle avoit reçu du fiancé, car les anciens croioient, que la pureté d'une fille étoit flétrie par un seul baiser.

§. XIX.

EXEMPLO Dotis et Donationis propter nuptias conferenda videtur omnis donatio ob causam. Simplices enim donationes non conferri, infra plenius dicetur. Eo referimus Subsidia paterna, a. L. 17. C. de Collationibus, in fine, veluti si pater liberis annuam quantitatem praestiterit ad commodius toleranda ma-

De Collatione Donationis ob causam.

trimonii onera. Talis porro donatio ob causam fit, quando quis liberis certam quantitatem eo nomine praebet, ut ipsi vice mutua alimenta praestentur. Conferenda enim est donatio haec, si ipsi alimenta deinde negata fuerint. Similis est multa, quam pater pro filio qui deliquit, soluit, quia delicta ossibus personarum, quae deliquerunt, inhaerent, et iniquum esset, portionem fratris innocentis nocentis delicto minui. Neque minus filius id conferre tenetur, quod pater ex Fideiussione pro eo soluit, cum et huic praestationi iuncta causa subsit, *L. 18. in fine D. de Admendis legatis*. Iusta quoque causa subesse videtur, si filio aliquid datum sit in rationes hereditarias paternas, aut si Praebenda ei emta fuerit, vel Beneficium Ecclesiasticum, utique si aestimabile id sit ac alienabile. Denique lucrum omne, quod filius ex re paterna fecerit hoc titulo continebitur, veluti si aucta sit res filii sine labore vel industria eius, ex sponfione vel alia fortunae alea. Quo etiam referimus, quod filius patri amouit vel subduxit: cum Ius nullum ad iuuandam hominum improbitatem comparatum sit. Contra si ex operis filii vel artificio eiusdem nata sit utilitas, conferri eam non oportet, quia filius patri non debet operas artificiales, *L. 3. pr. L. 5. et 7. pr. D. de operis libertorum*. In subducendis autem rationibus eius, quod filii opera, vel sine ea quaesitum sit, res omnis in arbitrio iudicis posita est. Quodsi nulla ratione constare possit, ex quo fonte manauerit lucrum illud,
de

de quo quaeritur, pro possidente pronunciandum erit.

§. XX.

ACCEDAMVS nunc propius ad Ius nouum et de Collatione; quae fit per Remissionem excitemus haec verba

De Collatione quae fit per Remissionem.

L. 5. C. de Collationibus.

Dotis quidem petitio perseverante matrimonio tibi non competebat: quamuis enim intestato patre defuncto fratri conferre debueras; non tamen eo nomine aduersus maritum tibi actio potuit esse: cum eo minus in partem tibi delatae successionis patris auferre potueris.

Rescribit Imperator Gordianus, collationem etiam fieri posse accepta ex hereditate paterna parte tanti minore, quanta conferri debebat: quae computatio ex rationibus eius temporis facienda est, quo de hereditate eius, a quo bona conferenda profecta sunt, quaeritur. Facienda vero collatio inprimis Re. Sufficit tamen pretium conferri si res conferenda sit species venditionis causa aestimata, a L. 5. et 10. C. de Iure dotium. Itaque verbi gratia, si ea, cui mille Aureorum praedium doti datum est, pretium praedii ante collationem ita auxerit, ut illud iam sit mille et quingentorum, nihil id coheredibus prodest. Ex diuerso, si ante collationem faciendam in tantum decreuerint bona, ut non

amplius quam octingentorum Aureorum substantia, vel etiam minus relinquatur, eadem adhuc mille conferenda sunt, neque audienda est filia praedium ipsi conferre volens. Quodsi contra res fungibiles datae sint, sufficit, tantundem conferri; aut certe tamdiu expectari, donec reliqui coheredes eandem quantitatem perceperint. Ceterum etsi collationis faciendae tempore data res fungibilis maioris vel minoris pretii sit, eadem tamen quam accepit quantitate defungitur collator, et proinde neque plus praestat, si nunc sit maioris, neque minus, si minoris pretii fuerit. Quod si eadem aestimato data sit, secundum factam aestimationem restitutio facienda est. Sed finge, datam esse pecuniam aestimatam, cuius deinde valor imminutus sit. Adtendendum erit indistincte ad tempus negotii, inter patrem et filium gesti, *L. 2. C. de veteris numismatis potestate*, ita, ut collator id quod deest supplere cogatur. Quae sententia etiam in Camera Imperii recepta est. Videatur *GAILIVS L. II. Obseru. 73. MYNSINGERVS Centur. IV. Obseru. 1.* et in Saxonia *Partis II. Constitutione 28.* approbata: neque in Mutuo, Venditione aliisque contractibus tantum obtinet, sed etiam in Collationibus, testante *CARPZOVIO definitione 7. ad d. Constitutionem*, ubi etiam sententiam Dnn. Scabinorum Lipsiensium secundum superiora scriptam exhibet. Quodsi taxationis tantum causa aestimata fuerit res conferenda, vel plane sine aestimatione data sit, quaeritur, an res ipsa conferenda sit, vel
 contra

contra satis sit, conferri aestimationem? et verior est sententia existimantium, species ipsas conferendas esse, neque admitti pretii solutionem, quia in hereditatis etiam diuisione ipsa corpora, quae in bonis parentum manserunt diuisioni subiiciuntur. Satis tamen erit, rem talem conferri, qualis sit tempore collationis faciendae, modo dolo culpaue collatoris non fuerit deteriorata.

§. XXI.

SIMILITER collationi speciei locus non est, si *De Collatio-
ne militiae.* res conferenda diuidi, aut a ceteris coheredibus possideri nequit, quales sunt Militiae, quo nomine veniunt functiones omnes certos redditus e publico aerario trahentes, quae apud veteres in commercio erant, vendique, emi, legari et hypothecae subici poterant, *L. 102. §. ult. D. de legat. III.* Claræ inter has *militiae ex casu*, quarum mentio in *Novella LIII. c. V. §. 1.* Scripsit de his Militiis ex casu LAELIVS TAVRELIVS, cuius Opusculum in *Thesauri Ottoniani T. IV. col. 1631.* legitur et putat, militiae ex casu nomine insigniri officium transmissibile, et quod in alium transferri liceat ex necessaria causâ per fortuitum casum imminente. Quid, si nomine Militiarum ex casu intelligamus Expectantias? Quis enim rem utilitate sua commendabilem et hodie vbiuis obuiam, veteribus incognitam putemus, cum ei ad amissim respondeat nomen. Feuda sane ab his Militiis originem traxisse

traxisse, ex decantatissimo loco LAMPRIIDII *in vita Alexandri c. LVIII.* ante hos ducentos annos in dicto opusculo Taurellus monuit, quam sententiam nostra aetate plenius exsecutus est, GVNDLINGIVS *Gundlingianorum P. I. art. 1.* Videantur igitur Expectantiae etiam veteribus cognitae, etsi nomine earum primus vsus esse feratur INTERPRES Latinus, *Speculi Saxonici, L. I. art. 33.* *Posthumus*, inquit, *hic sui patris hereditatem obtinebit, qui, si posthac moriatur, in matrem suam eam transfert, si ipsa ei in generatione poterit coaequari, et infringit omnem in patris Feudo expectantiam feudalem et tunc Feuda ad dominum reuertuntur, quia puer humanus et viuus post patris mortem apparebat.* Verum instas, in *Nouella LIII.* de Militia ex casu Hypothecae subiecta agi, Expectantiam autem, utpote rem incerti euentus non videri negotium Hypothecae admodum habile. Verum inde est, quod Iustinianus eam hypothecae subiici huic demum permittit, qui ad hoc ipsum mutuum dedit, ut haec Expectantia emeretur; eo exitu, ut vel is, qui eam emat, ea fruatur, vel si mutuum reddere detrectet, is qui ad emendam eam credidit, si emtori eam pretii partem quae mutuum excedat, praestiterit. In Collatione igitur Militiae, et rationis similitudine in collocatione Praebendae et Beneficii Ecclesiastici contenti erimus aestimatione, facta ex tempore mortis paternae, ut quanti tum vendi possint, non quanti patri constiterint conferantur, *L. 20. pr. D. de Collationibus.* Addimus generale
tempe

temperamentum, vi cuius Collator nunquam corpus rei acceptae conferre tenetur, si, ferente id conditione hereditatis, paratus sit pati, vt singuli reliquorum cohæredum tantundem eiusdem generis et qualitatis deducant, quantum ipsi a defuncto datum. In re autem fungibili aliud pro alio reddi nequit, veluti frumentum pro pecunia: vnde is cui collatio facienda, multo minus cogitur, vt prædia, vel agros aut vineas conferri sinat, etiam si hi ea pecunia emti sint, cuius collatio petitur. Multo minus adigendus erit cohæres, vt in annuam, bimam, trimam diem sibi assignari patitur quantitatem conferendam, et interea paratam pecuniam cum eo, qui conferre debet, diuidat. Ceterum quando in his casibus pretium confertur, res non ex tempore emtionis, neque ex tempore mortis defuncti, sed ex tempore collationis faciendae aestimatur.

§. XXII.

SED inhaeret interdum, imo saepe rei conferendae aes alienum. Quid igitur eius contemplatione facti opus erit? Distinguendum putamus, vtrum hoc aes alienum rei conferendae iam inhaeserit eo tempore, quo collatori data est, et imputabitur id hereditati; an deinde contractum fuerit, et non imputabitur, modo contractum non sit ex necessitate: sic enim adhuc imputari patiemur, quia ei, a quo collatio petitur, integrum fuit rem datam etiam bona fide consumere,

*De oneribus
rei conferen-
dae inhae-
rentibus.*

mere, et cessat collatio, si heres, consumpta re inde non sit factus locupletior, *L. 1. §. 23. D. de Collatione bonorum.* Ratione impensarum in rem conferendam factarum, refert, sitne ea res dotalis, an non dotalis, et siquidem dotalis sit, maritus impensas fructuum, et quae tuendae rei factae sunt, perinde, vt onera dotalia cum fructibus compensare, adeoque ipse ferre debet. Quod etiam de impensis modicis in rem ipsam factis dicendum est, etsi necessariae fuerint, *L. 7. §. 2. D. de Vsu fructu,* vnde harum impensarum causa rei dotali conferendae nihil deduci potest. Impensae rei magnae necessariae contra, quas maritus aut et vxor ipsa in rem dotalem fecit, dotem vtiq; ipso iure minuunt, ita, vt retineri possit res dotalis, donec hae impensae restitutae fuerint. Vnde patet, filiam, si maritus eius aedes doti datas et deinde exustas instaurauerit, nihil conferre praeter aream: nisi parati sint coheredes impensas instauracionis ferre. Aestimantur autem hae impensae maiores, necessitate cogente factae, ex tempore, quo factae sunt, et, si res dotalis iam fuerit tradita, Conditione indebiti repeti possunt, *L. 5. §. 2. L. 12. D. de Impensis in res dotales factis, L. 7. §. vlt. D. Solutio matrimonio.* Impensas viles et delicatas maritus ab vxore repetit: *L. vn. §. 5. C. de Rei vxoriae actione,* quare et hae a filia in collatione deducuntur. In impensis contra voluptariis marito nihil conceditur, quam vt eas tollat, modo ablatio ipsi prodesse et sine detrimento rei fieri possit, *L. 9. D. de Impensis in rem dotalem factis*

factis, d. L. vn. §. 5. C. de rei uxoriae actione, unde manifestum, neque earum deductioni in collatione locum esse. Vidimus de re dotali. Iam, si res conferenda res non dotalis sit, in eamque ab eo, a quo collatio petitur, impensae factae sint, conferenda est cum sua causa et onere, id est deductis abscisse impensis in eam factis, BRUNNERVS de Collatione bonorum c. 5. n. 94. Vitale autem est, si de data re conferenda constet, circumspici, anne consignatio quaedam datorum facta a patre superfit, huic enim, si praesto, eaque fini conscripta sit, vt post mortem patris pro norma collationis fungatur, fides adhibenda est, cum propter pietatem, qua parentes prosequi liberos suos solent, tum propter reuerentiam, quae iis a liberis debetur. Aliud dicendum, si annotatio patris obiter tantum facta fuerit, aut propter obscuritatem, vel ambiguitatem dubia videatur, aut vnum vel alterum eius caput manifeste falsum sit. Quodsi tandem vel nulla vel imperfecta tantum consignatio inueniatur, et tamen constet, eum, a quo collatio petitur, conferendum aliquid accepisse, quod et quantum acceperit iureiurando indicare cogitur, modo scientiam rei habeat, CARPZOVIVS P. III. Constitut. XI. D. 29. et P. III. Constitut. XX. D. 9. §. 8. MEVIUS P. IV. Decisione 232. In re promissa autem conferens coheredibus obligationem remittit, qua hi ei pro portionibus hereditariis ad eam soluendam tenebantur.

§. XXIII.

*De Actioni-
bus, quibus
Collatio pe-
tur.*

PERGIMVS ad Actiones, quibus Collatio peti-
tur, quo maxime pertinet

L. 8. C. de Collationibus.

*Si soror tua, inquit Imperatores Diocletianus
et Maximianus, in paternorum bonorum diuisione te
fessellit; nec dotem, quam acceperat a patre vestro
intestato diem functo, contulit: Praeses Prouinciae
examinatis partium allegationibus cum bonis dotem
confundi iubebit, et quod deducta ratione plus apud
eam esse animaduernerit, tibi restitui iubebit. Idem
est, et si arbitro dato diuisio celebrata est.*

Exitus Collationis est, vt postquam conferens rem
conferendam contribuerit, reliquis ea rebus heredita-
riis misceatur et deinde tota substantia inter conferen-
tem et coheredes aequaliter diuidatur. Quibus verò
id actionibus effici possit, hoc loco indicandum est.
Actio igitur princeps, qua collatio petitur, Iudicium
Familiae herciscundae esse videtur, vtpote in qua de
hereditatis diuisione cuius partem faciunt ea, quae
conferenda sunt, agitur. Hodie tamen quaeuis im-
ploratio officio iudicis sufficit, quod est ex Iure Cano-
nico, quo iudicia erant penes personas Ecclesiasticas,
quae praecipue aequitatis rationem habere censaban-
tur, si quis implorasset officium earum. Fit ea, quan-
do collatio a coherede eam detrectante ante diuisionem
petitur.

petitur. Iudicis autem officium multae dictione, pignorum capione et similibus contumaciam coercendi modis sese exserit. Actioni Familiae herciscundae vulgo subiicitur Condictio indebiti, aut condictio ex lege, nimirum 3. C. *Communia vtriusque iudicii*, ad inaequalem diuisionem reformandam, et cui tum in primis locus esse dicitur, quando in diuisione iam facta collatio errore aut dolo eius, a quo facienda erat, intermissa est. Sed docet lex nostra, et hoc casu sufficere Iudicium Familiae herciscundae. Inducant enim Imperatores, adhuc arbitrum datum fuisse, si in facta diuisione dolo sororis dos collata non sit. Errore vel dolo autem aequalitas neglecta esse debet, quia si heres sciens eam spreuerit, tanquam a donante remissa videtur. Quod si cautio interposita sit, et ea deinde committatur, Conditioni ex stipulatu locus est. Eliditur autem Actio Familiae herciscundae I. Exceptione remissae in testamento paterno collationis, L. 16. C. *de Collationibus*, *Nouella XVIII, c. 6.* Exceptione II. abstentionis ab hereditate paterna, L. *ult. D. de Dotis collatione.* Exceptione III. interitus rei conferendae. Ex conuerso facile apparet, Collationem etiam per modum Exceptionis peti posse. Nam si is, qui conferre debet, Iudicio Familiae herciscundae utatur, obiici ei potest Exceptio nondum factae collationis, quae non tantum litis ingressum impedit, sed omnes simul actiones hereditarias sistit, siue eae a defuncto in actorem transmissae sint aduersus debitores hereditarios

46 DE COLLATIONE BONORVM.

tarios, siue aduersus excipientem competant, quales sunt actiones Familiae heriscundae, et Querela inofficio- si testamenti, quae inhihentur, donec Actor conferre paratus sit, *L. 1. §. 10. et 13. D. de Collatione bonorum, L. 11. 12. 14. et 16. C. de Collationibus*, ita vt, si collationem constanter detrectet, et in contumacia perseueret, tan- dem a iure succedendi penitus excludatur. Quae Ex- ceptio non factae Collationis, si, vt fieri expedit, ante litem contestatam non sit opposita, deinde adhuc op- poni, imo post sententiam et in ipsa executione vrgeri potest, ZANGERVS *de Exceptionibus P. III. c. 22. et P. III. c. 26.* cum contra is, qui antea renisus est, ad diuisionem hereditatis admittatur, quam primum col- lationem fecerit.

§. XXIV.

SED, vt cetera peragamus, sistimus

L. 12. C. de Collationibus

Fratres tui, inquit Imperatores Diocletianus et Maximianus, durantes in familia patris peculium, (si hoc neque castrense neque relictum doceatur) praecipuum habere non possunt, sed in diuisionem pater- nae venit hereditatis: nec quicquam mutat, penes quem res ex hoc proficiscentes et in eadem causa durantes constitutae reperiantur.

Eximuntur his verbis Collationi peculium Castrense et Relictum, siue profectitium non ademtum. In castrensi filius.

*Non conse-
runtur Bo-
na Castren-
sia et Quasi
Castrensia.*

filiofamilias et patrisfamilias et plenissimae potestatis
ius habet, *L. 3. C. de Castrensi pec. mil. L. 2. D. de Sena-*
tusconsulto Macedoniano. IUVVENALIS Sat. vlt. v. 51.

*Nam quae sunt parta labore
Militiae, placuit, non esse in corpore census,
Omne tenet cuius regimen pater.*

Pertinent autem ad hoc peculium res mobiles, quae
eunti in militiam filio a patre matreue vel aliis propin-
quis aut amicis militiae causa data sunt: item quae in
castris per occasionem militiae veluti ex praeda quaesita,
cum hereditatibus eorum, qui non alias noti esse po-
tuerunt, nisi per militiae occasionem, etiamsi in iis
fuerint res immobiles, *L. 1. C. de Castrensi pec. mil.* nam
et praedia, quae filiofamilias occasione militiae obue-
niunt castrensis peculii sunt, *L. 4. C. Familiae heriscun-*
dae, modo filius reapse castra sequutus sit, nec consi-
lium mutauerit et appropinquante decretorio momento
horruerit sonitum litui et tubae, aut profecturum re-
tinuerit valetudo: quo casu dubium non est, quin fi-
lius ad collationem teneatur, quoniam res datae ca-
strenses factae non sunt. Quae autem semel peculii
castrensis esse coeperunt, adhuc qualitate eiusdem possi-
dentur, etsi militiae nuntium miserit filius et aliud vitae
genus sequi coeperit, *L. 17. §. 1. L. 19. §. 2. D. de Ca-*
strensi peculio, L. vlt. pr. C. de Inofficioso testamento, pr. I.
Quibus non est permissum facere testamentum. Amplius
huc referendum et ab onere collationis liberandum vi-
detur

detur Lytrum, quo pater filium ab hoste redemerit, poscente fauore redemptionis, vt non repetendi, sed donandi animo per pietatem praestitum videatur, *L. 17. C. de Postliminio reuersis*. Quodsi autem pater filium a militia redemerit, collationi locus videtur, inprimis si filius suo ingenio obsequens experimentum fecerit vulgati verbi, quo dulce bellum est inexpertis. Contra ad peculium castrense non pertinent **I.** Hereditas matris et propinquorum etsi ea filio tempore militiae obtineat, *L. 16. §. 1. L. 19. pr. D. L. 1. C. de Castrensi pecul. mil.* ita, vt, quamuis diserte simul mater eam castrensibus bonis accenseri voluerit, ideo tamen naturam eius et qualitatem non induat, *L. 8. D. eod.* Similiter **II.** ad hoc peculium referri nequeunt praedia filio a patre donata, *L. 1. C. de Castrensi pec. mil. L. 4. C. Familiae herciscundae*, cum alia ratio sit praedii e pecunia in militia quaesita emti, vtpote quod succedit in locum pretii *L. 1. C. de Castrensi pecul. mil.* Denique **III.** res ipsa loquitur, collationem faciendam esse; pecuniae in militiam credendi animo a patre datae, *a. L. 50. D. Familiae herciscundae* Bonis castrensibus aequiparantur et eorum similitudine Collationi eximuntur bona *Quasi-Castrensia*, siue ea, quae filiusfamilias occasione militiae Togatae acquisiuit, vtpote quae ipsa etiam a filio pleno iure dominii tenentur: qui de iis quoque sine patris consensu disponit, et quotiescunque de eis quaeritur, etiamsi in aliena potestate constitutus sit, contemplatione eorum pro patrefamilias habetur, *L. 4. et 8.*

C. de

C. de Aduocatis diuerforum iudiciorum. Pertinent eo acquisita ex patrocínio caussarum vel professione artium liberalium, itemque donata a Principe vel Augusta, *L. 7. C. de Bonis quae libevis.* Ceterum hoc peculium Quasi-castrense haud paullo ante Iustinianum adinuentum ex *L. 52. §. 8. D. pro Socio,* recte colligit Antonius SCHVLTINGIVS *Iurisprudentiae Ante-Iustinianae p. 470.* Vnde merito refellitur BALDVINVS qui in *Iustiniano L. III.* vbicunque mentio incidit huius peculii, procaci studio emblema Triboniani sibi deprehendere visus est.

§. XXV.

SED, Si hoc neque castrense, neque relictum doceatur, inquirunt Imperatores in lege nostra et relictum nomine intelligunt peculium profectitium non ademptum eoque tacite donatum, quod proinde hodie hereditati paternae inest. Assimilantur his bonis profectitiis relictis sumtus conuiuii nuptialis, quippe fluere visi ex pietate, qua honestam matrimonii conditionem liberis quaerere boni patris est. Adde quod hi sumtus tempore hereditatis diuidundae non amplius supersunt, neque liberi inde, si id, quod plerumque fit, species facti sunt locupletiores, *L. 2. §. 2. D. de Collatione bonorum, L. 6. C. de Collationibus.* Quod adeo verum est, vt, si plures patri liberi superstites, et inter eos caelibes quidam fuerint nequidem eandem hi quantitatem petere possint post mortem patris nuptias

Neque Profectitia non adempta et sumtus nuptiarum.

contracturi, quam quae maioribus natu, dum nuptiae eorum fierent data sit conuiuii nuptialis causa. Aequo enim animo a minoribus natu ferenda sunt damna, fato patentum contingentia, et vt alimentorum, quae a maioribus natu diucius, quam ab ipsis percepta fuerunt collationem exigere nequeunt, sic neque sumtuum nuptialium. Deficit autem superior obseruatio, Si I. hae impensae conuiuii nuptialis a patre dotis nomine factae fuerint, aut certe pro parte dotis fungi debuerint. Si II. liberi inde, quod raro fit, facti sint locupletiores. Exemplum *Illustr. LEYSERVS adducit Meditat. ad Pandectas T. VI. Spec. CCCCXIV. n. 4.* qui sumtus conuiuii nuptialis ne tum quidem conferri obseruat *n. 3.* cum de portione Legitimae ceterorum liberorum quaeritur. Praeterea III. conferendi sunt sumtus conuiuii nuptialis, si eos pater diserte conferri iusserit, quod tamen ex sola eorundem consignatione colligi nequit, nisi pater, sub lege se eos Collationis suppeditasse, adiecerit. Idem IV. dicendum videbitur, quando pater hos sumtus ea conditione fecit, Si sibi dona nuptialia vice mutua cederent et haec a liberis reddita non sint: tum enim iure meritoque sumtus nuptiales conferendi sunt. Quid autem de sumtibus dicemus, quibus dispensatio Principis redempta sit, cum filius aut filia nuptias in gradu prohibito contraherent? Videbitur collatio eorum non exigenda, si patre auctore suasoreque hae nuptiae factae sint, quum lucrum inde nullum liberis superfit, et patri tanquam auctori

actori consilii res omnis imputanda sit. Contra si sibi
 solis indulgentes liberi tales nuptias ambierint, deli-
 cto simile videbitur admissum eorum et pecuniam
 pro dispensatione datam conferent in poenam violatae
 legis.

§. XXVI.

SVMTVS in conuiuium nuptiale factos imitan- *Neque Ali-*
 tur Alimenta, quo referimus vitae cultum et para- *menta.*
 tum omnem liberis necessarium, nominatim autem
 victum et amictum, habitationem, lectos, medica-
 menta et similia a. L. 5. §. 1. et 12. D. de Agnoscendis et
 alendis liberis, L. 8. §. 5. C. de Bonis quae liberis, ita ta-
 men, vt, si natu maioribus res familiaris vberior a patre
 tributa fuerit, minores natu id, quod ea alimenta sibi
 praestita excedat, repetere nequeant, nisi aliud a pa-
 tre cautum fuerit, veluti si is natu minores 2000. ali-
 mentorum pleniorum, maioribus praestitorum nomi-
 ne praecipua habere iusserit. Sed, an patri inte-
 grum sit, filium in testamento suo damnare, vt alimen-
 ta conferat, quaeritur. Neger id, qui cum GROTIO
 de Iure belli et pacis L. II. c. VII. §. IV. n. 1. debitum
 eorum laxius esse censuerit Iure Naturae: Sed con-
 uersa est voluntas praestandorum eorum Iure Ciuili in
 necessitatem per L. 5. pr. §. 1. 10. D. de Agnosc. et al. lib. L. 3.
 et 4. C. de Alend. lib. vt adeo collatio eorum filio impe-
 rari non possit. Quae vero alimenta filius post mor-
 tem patris percepit, ea omnino conferre tenetur,

quum damnis accenseatur quicquid e re patris post fata eius in vtilitatem filii deminutum est , L. 30. D. L. 4. C. *Communi diuidundo* , L. 23. D. *de Regulis iuris*. Porro

§. XXVII.

*Neque Bona
Aduentitia
Ordinaria.*

PECVLIO Profectio opponitur Aduentitium, quod in Ordinarium et Extraordinarium diuiditur. Iam vero expediti Iuris est, neutrum a liberis conferendum esse, per

L. ult. C. de Collationibus.

Vt nemini, inquit Iustinianus, de cetero super collatione dubietas oriatur, necessarium duximus, Constitutioni, quam iam fauore liberorum fecimus hoc addere: vt res, quas parentibus acquirendas esse prohibuimus, nec collationi post obitum eorum inter liberos subiaceant. Vt enim castrense peculium in commune conferre in hereditate diuidenda et ex prisca iuris auctoritate minime cogebantur: ita et alias res, quae minime parentibus acquiruntur, proprias liberis manere censemus.

Constitutionem, quam se fauore liberorum fecisse Iustinianus ait, statim exhibebimus cum de Donatione simplici differemus. Per hanc nostram bona omnia aduentitia collationi eximuntur vt indicant verba, *vt res, quas parentibus acquirendas esse, prohibuimus, nec collationi subiaceant.* Intendit enim Imperator digi-
tum

tum ad *L. 6. 7. 8. C. de Bonis quae liberis*, utpote quibus Constitutionibus ius nouum ratione peculii aduentitii introductum. Eximuntur autem bona aduentitia omnia collationi, unde primo de iis, quae sunt peculii huius ordinarii dicemus, deinde de extraordinario. Pertinent igitur ad ordinarium Bona I. quae liberi a matre vel Adscendentibus maternis, cum intestatis, tum testatis acceperunt, et proinde non tantum Hereditas eorum, sed etiam Legata, Fideicommissa, et quotius alio largitionis titulo relicta, *L. 1. et 2. C. de Bonis maternis*. Eodem II. referenda est Dos, quam filius ab vxore, et Donatio propter nuptias, quam filia a marito accepit, *L. 1. et 3. C. de Bonis quae liberis*. Praeterea III. eodem iure censentur Dona nuptialia, siue liberalitates a propinquis et amicis tempore nuptiarum liberis praestitae, quae recte inter vtrumque coniugem diuiduntur, cum vtrique communiter datae sint. Porro IV. peculii aduentitii ordinarii collationi exemptum est quicquid filio vel filiae ex Hereditate, Legato, Fideicommissio, aliaue liberalitate cognatorum, tum etiam extraneorum obuenerit, perinde ut id, quod sua industria extra rem patris liberi sibi quaesierunt, *L. 6. C. de Bonis quae liberis*. Neque reprehendendi erimus, si V. mercedem a parentibus vel coheredibus vni pro operis praestitis datam vel promissam huc reiiciamus, imprimis si hae operae non modicae sed eximiae fuerint, *L. 10. D. de Obsequiis parentibus vel patrono praestandis*. Amplius VI.

argumenti paritate mercedes diuisioni hereditatis sub-
 duci patiemur, etsi nullae datae vel promissae sint,
 modo eas exigi sinat operarum praestantia. Merce-
 dibus quoque VII. assimilabimus donationes liberis
 a parentibus factas ob bene merita. Nam licet nul-
 lum officium tam pium aut graue esse queat, quod
 non gratis a filio pater expectare possit, tamen, quum
 amor rarissime ascendat, vel sic remuneratione qua-
 dam excitanda videtur pietas liberorum. Neque ta-
 men patris solius testimonio de his fidem habemus,
 sed, vt de meritis liberorum aliunde constet exigimus,
 et vt eximium sit periculum, quo filii interuentu li-
 beratus sit pater, veluti si eum ex captiuitate suo aere
 redemerit filius, aut fideiubendo fidem eius saluam
 esse iusserit. Adderemus, vt meritis par, non ma-
 ior sit donatio, nisi quod ad collationem attinet, ne
 ea quidem liberalitatis pars conferenda esset, quae
 meritum excedit, quia huius contemplatione solo do-
 nationis simplicis titulo tutus est filius, utpote quae
 nec ipsa confertur, vt deinde videbimus,

§. XXIX.

*De Collatione
 fructuum et
 impensarum
 bonorum
 Aduentitio-
 rum Ordina-
 riorum.*

SED in Collatione bonorum aduentitiorum or-
 dinariorum saepe de Fructibus et Impensis quaeri-
 tur. Igitur de his quoque aliquid addendum vi-
 detur. Siquidem igitur fructus apud filium vel filiam
 resideant, dubium nullum est, quin naturam induerint
 profectitorum non relictorum et eorum exem-
 ple

plo conferendi sint. Fructus enim peculii aduentitii ordinarii ad patrem pertinent, §. 1. *I. Per quas personas cuique acquiritur*, L. 6. et ult. §. 3. *C. de Bonis quae liberis*. Est id extra controuersiam contemplatione liberorum Suorum: sed quid de emancipatis dicemus? Quandoquidem vtraque emancipatio expressa et tacita, cuius posterioris manifestum vestigium occurrit in L. 25. *pr. D. de Adoptionibus*, adhuc sunt in usu, per ea quae adtulit Dn. LEYSERVS *Meditat. ad Pandectas T. I. Spec. XXI. n. 3.* et generalis est dispositio L. 3. *C. de Bonis maternis*, perinde ac §. 2. *I. per quas personas cuique acquiritur*, dimidia fructuum pars adhuc conferenda videbitur. Vsumfructum tamen hereditatis maternae excipiemus, vtpote qui totus patrem sequitur, per L. 3. *C. de Bonis maternis*, propter bene transacti matrimonii memoriam, et ne duplici simul dolore pater adficiatur, amissae puta vxoris et cum ea bonorum maternorum vsusfructus: quam legem, vtpote humanitatis plenam per *Nouellam CXVIII.* minime abrogatam esse, censet DONELLVS *Commentariorum Iuris Ciuilis L. 3. c. 2.* quem sequitur BRVNEMANNVS ad laudatam L. 3. *C. de Bonis maternis*. Et ipsorum liberorum interesse putat Dn. LEYSERVS *T. III. Spec. CLXIV. n. 5.* patribus hoc beneficium seruari: inueniri enim patres complures, qui ne vsusfructum penitus amittant, fortunas liberorum suorum negligant, et inprimis filias matrimonio collocare detrectent, faciliores futuri si scirent,

dimit-

dimidium sibi vsumfructum post nuptias earum superesse. Itaque fructus bonorum Aduentitiorum ordinariorum percepti a Suis omnes, percepti ab emancipatis pro parte dimidia conferri debent, nisi pater se iis ipse abdicauerit, *L. 6. §. 2. C. de Bonis quae liberis*. Remissio tamen patris diserte facta requiritur, saltem, si tacite facta esse debet, de patris voluntate liquido constet necesse est, quia nemo donare praesumitur. Quodsi pater impensas fecerit in bona liberorum aduentitia, animaduertendum erit iudici, sintne haec impensae modicae, an maiores et cum perpetua rei, in quam factae sunt vtilitate coniunctae. Modicas pater ipse tanquam usufructuarius fert. Debet enim recte colere et tanquam bonus paterfamilias vti. Unde patris est aedes reparare, greges supplere, arboribus emortuis alias substituere, armentis et gregibus pastum procurare, sumtus litium subministrare, Tributa et alia onera ferre. *§. 38. I. de Rerum diuisione, L. 7. §. 2. D. de Usufructu*. Maiores contra impensas pater repetit: quo referimus quicquid ultra fructus perceptos praestitum est, veluti si aedibus ruinaminantibus, dum reficit impensas insignes insumserit, *L. 7. §. 2. D. de Usufructu*. Facient autem liberi proprietarii collationem impensarum, quas pater in bona eorum Aduentitia fecit et onerum quae pro iis tulit, quotiescunque patri repetitio eorum competit. Impensas contra voluptarias pater perinde, vt bonae fidei possessor non deducit, sed tollit, *L. 38. in fine*

finē D. de Rei vindicatione, adeoque collatio earum cessat, si parati sint liberi, pati, vt auferantur.

§. XXIX.

BONORVM vero Peculii Aduentitii Extraordinarii vt proprietat, sic vsusfructus ab omni collatione liber est, quia vtrumque filii esse censetur. Talia sunt Bona I. peculii Aduentitii ordinarii, quorum vsusfructus filio, vel filiae diserte, vel tacite a patre cessus, L. 6. §. 2. C. de Bonis quae liberis. Hereditas II. quam filius renuente patre adiit, etsi contemplatione eius ipsi obuenerit, L. ult. §. 1. C. eodem titulo. Quae III. liberis non tantum a personis extraneis, sed etiam a matre, auia, aut aliis Adscendentibus inter viuos et mortis causa ea lege data, vel relicta fuerunt, vt pater in iis vsusfructum non haberet, Nouella CXVII. c. 1. Portio IV. hereditatis, quam liberi vna cum patre fratri sororiue germanis succedentes, consequuti sunt, Nouella CXVIII. c. 2. Bona V. quae liberis propter matris delictum tribuuntur, Nouella CXXXIV. c. II. et Feudum VI. a filiofamilias acquisitum, a. c. vn. II. F. 23. quod, si virtute bellica filii partum sit, etiam ad peculium Castrense filii referri potest. Sed quid si pater ipse vni filiorum Feudum comparauerit, et filium eo inuestiri siuerit, debetne vel hoc saltem conferri? Imo exemplo Praebendae, vel Beneficii Ecclesiastici, filio a patre emti, pretium

Neque bona aduentitia extraordinaria.

58 DE COLLATIONE BONORVM.

quidem a patre emtioni Feudi impensum conferendum erit, ceterum Feudum ipsum collationi eximitur, utpote a domini benevolentia profectum, modo portio Legitima reliquorum liberorum laesa non fit, quae nimirum ante omnia supplenda est, STRYVIVS in *Syntagmate iuris Feudalis* c. 4. *Aph. 15. n. 2.* STRYCKIVS de *Succeſſione ab Intestato* *Dissertatione XI.* c. 3. §. 6. Fideicommissa autem familiae, quia non ex re patris, sed ex eius bonis profecta sunt, qui Fideicommissum primus reliquit, ita, ut successori necesse non sit, paternam simul hereditatem agnoscere, in diuisione eius conferenda non sunt, sed contra modus in iis succedendi ex dispositione fideicommittentis aestimatur, KNIPSCHILD de *Fideicommissis familiae* c. 8. n. 17.

§. XXX.

An conferenda sit donatio simplex?

SED nos ad se vocat ea ipsa Constitutio, cuius in superiore Lege mentio facta, et cuius auctoritas nobilis simul est, quando quaeritur, An donatio simplex quoque liberis ab parentibus facta conferenda sit? Est ea

L. 20. §. 1. C. de Collationibus.

Ad haec, inquit Imperator Iustinianus cum ante nuptias donatio vel dos a patre data vel matre vel aliis parentibus pro filio vel filia nepote vel nepte ceterisque descendantibus conferatur. si vnus vel vna libero-

liberorum ante nuptias tantummodo donationem vel dotem accepit, vel acceperit, alter vero vel altera neque dotem neque donationem ante nuptias a parente suo suscepit vel susceperit, sed simplicem tantummodo donationem: ne ex eo iniustum aliquid oriatur, si ea quidem persona quae ante nuptias donationem vel dotem suscepit, conferre eam cogenda sit: illa vero, quae simplicem tantummodo donationem meruit, ad collationem eius minime coarctanda est, si quid huiusmodi acciderit, iubemus ad similitudinem eius, qui ante nuptias donationem vel dotem conferre cogitur, etiam illam personam, quae nulla dote vel ante nuptias donatione data, solam simplicem donationem a parentibus suis accepit, conferre eam: nec recusare collationem ex eo, quod simplex donatio non aliter confertur, nisi huiusmodi legem donator tempore donationis suae indulgentiae imposuerit.

Recensentur his verbis duo tantum casus, quibus donatio simplex conferenda sit: vnde recte colligitur, extra eos collationem non exigi. Casus excepti hi sunt, Si I. vni vel pluribus ex ceteris liberis Dos vel Donatio propter nuptias, alii autem donatio simplex data sit: vt enim ab illis Dos vel Donatio propter nuptias confertur, sic ab hoc donatio simplex conferenda est, idque euitandae inaequalitatis causa. II. Si contrarium postea patris iudicium comprobetur. Equidem in verbis postremis legis nostrae, *Nisi huiusmodi le-*

gem donator tempore donationis suae indulgentiae imposuerit, vanum tantum donatarii argumentum, seu, vt nos loquimur, rationem dubitandi inuenisse sibi videtur Dionysius GOTHOFREDVS in Glossa ad legem nostram litera m. Verum donatarii fermocinantis nec vola nec vestigium est in verbis hisce, in quibus proinde rectissime secunda regulae limitatio quaeritur. Tertiam exceptionem adiicit CUIACIUS L. III. *Observationum* c. 30. qua collatio faciēda non fit, Si Suis ab intestato donatio facta, per L. 13. C. de *Collationibus*. Sed huic exceptioni locus non videtur. Tempore enim Diocletiani et Maximiani, qui sunt auctores d. l. 13. collatio e testamento non fiebat, nisi testator eam fieri praecepisset, L. 1. §. 7. D. de *Collatione bonorum*, L. 10. C. de *Collationibus*, adeoque, si Cuiacium audiremus, verba l. 13. sisterent speciem ipsius regulae. Solet inde hic locus vehementer vrere plerosque interpretes. Quidam cum VINNIO de *Collationibus* c. XV. §. 10. res filiae familias in potestate constitutae donatas ei in *peculium dadas* fuisse existimant, quia datio in peculium et alias donandi vocabulo designetur, veluti in L. 31. §. 2. D. de *Donationibus*, L. 37. §. 1. et 49. D. de *Acquirendo rerum dominio*. Sed hanc interpretationem stare non posse, iam ante Vinnium docuerat BRUNNERVS de *Collatione bonorum* c. IV. num. 852. ipse tamen nihil idonei adferens, quo res in vado sibi possit. Forſitan leuatus videbitur scrupulus, si L. 13. C. de *Collationibus* adstringamus filiae Suae: quippe

quippe cui facta donatio consistere non potest propter vinculum vnitatis personarum, quo Suis valide donari a patre nequit, *L. 1. §. 1. D. pro Donato, L. 3. §. 2. seqq. de Donatione inter virum et uxorem, §. 4. I. de Inutilibus stipulationibus.* Qua ratione iam intelligi poterunt verba *d. L. 13.* in qua, *Si fundus tibi, filiaefamilias constitutae,* inquit Imperatores, *a patre donatus est, cum sorore patri communi succedens eum praecipuum habere contra iura postulas.* Verba autem *Novellae XVIII. c. 6. Res per dotem forte aut alio modo datas,* quae praeterea Sententiae nostrae opponi solent, commode de Donatione propter nuptias et eo casu donationis simplicis accipiuntur, quo ab vna parte donatio simplex, ab altera Dos vel Donatio propter nuptias conferuntur. Profitetur enim Iustinianus in *Novella XVIII. c. 6. in fine, Omnibus quae prius de Collationibus a se sancita sunt, in sua virtute manentibus, testati et intestati discrimen sublatum esse,* quod et, Vinniana quamuis interpretatione *L. 13. vsus,* probat Dn. WERNHERVS *Observationum forensium P. I. c. 317.*

§. XXXI.

DEVOLVITVR nunc tractatio nostra ad Ius Nouellarum. Nobilissimum in eo

Novellae XVIII. caput. 6.

Illud quoque, inquit Iustinianus, bene se habere cre-

H 3

dimus

*An etiam ex
coniecturis
elici possit
remissio col-
lationis?*

dinus hac lege complecti: prioribus enim legibus volentibus, in collationibus siquidem sine testamento morerentur parentes, collationes secundum earum virtutem fieri: si vero testati nihil dicentes de eis, locum non fieri collationibus, sed res habere per dotem forte aut alio modo datas: et quae sunt relicta defendere. Nos sancimus non esse omnino talem opinionem: sed siue quispiam intestatus moriatur, siue testatus, quoniam incertum est, ne forsan oblitus datorum, aut praetumultu mortis angustiatus, huius non est memoratus omnino esse collationes et exinde qualitatem, secundum quod olim dispositum est, nisi expressim designauerit ipse se velle non fieri collationem, sed habere eum, qui cogitur ex lege conferre et quod iam datum est et ex iure testamenti: omnibus quae prius de collationibus a nobis sancita sunt in sua virtute manentibus.

Summa huius capituli Nouellae XVIII. traditur in Authentica Ex Testamento C. de Collationibus. Redit haec autem eo, vt collatio Dotis et Donationis propter nuptias ex testamento perinde fiat, ac ex testamento: nisi defunctus aliud diserte cauerit. Voces, *Omnino esse collationes et exinde qualitatem secundum quod olim dispositum est*, subobscuras his verbis interpretatur HOMBERGIUS, *Omnino collatio aequaliter fiat, vti iam constitutum est*. Prouocat autem Imperator ad Constitutionem Leonis, quae hodie legitur in L. 17. C. de Colla-

Collationibus et qua cautum est, vt liberis omnibus, quocunque iure ad successionem vocentur, intestatae puta successionis, aut testamentariae, aequa lance parique modo prospiciatur. Desit per hanc Constitutionem compensatio incommodi, quo olim emancipati Suos afficiebant, finis esse collationum, et in eius locum successit aequalitatis studium maximi semper momenti visum in conseruandis amicitiiis. EVRIPIDES in *Phoenissis*, v. 583 seqq.

Κείνο κάλλιον, τέκνον,
 Ισότητα τιμᾶν, ἢ Φίλους αἰεὶ Φίλοις,
 Πόλεις δὲ πόλεσι, ἑυμάχους δὲ ἑυμά-
 χοις
 Συνοεῖ.

*Illud multo melius est, o fili,
 Aequalitatem colere, quae semper amicos amicis,
 Vrbes urbibus et socios sociis
 Colligat.*

Quae quidem aequalitas expressa tantum prohibitione, vel remissione parentum excluditur et impeditur, quum parentes rerum suarum domini sint et inde prohibitu de iis disponere queant, vt proinde talis remissio similitudinem speciemque gerat donationis contemplatione eius, qui per eam onere collationis leuatur.

tur. Constare autem de ea, si testamento facta sit, ex ipsis testamenti tabulis poterit, sin ab Intestato, ex testium depositione, siue ea generaliter facta sit, veluti si pater dixerit, Filium suum nihil conferre debere, siue nominatim rei alicuius non conferendae, veluti Dotis aut Donationis propter nuptias iniecta fuerit mentio. Vtroque enim modo *diserte* facta est remissio. Sed an tacita, siue praesumpta patris remissio sufficiat, quaeritur. Et sequestranda nobis videtur auctoritas praedicti, quo nonnulli obtentu constantis vsus forensis contendunt, coniecturis hac parte locum esse. Repugnat enim haec sententia manifeste voculae *disertim* quae in Lege nostra reperitur et ariolationibus omnibus locum praescindit. Expressa tamen prohibitio etiam verbis *obliquis* fieri potest. Finge patrem, qui filiae dotem dederit, dotis dationi adiecit se, ultra portionem sese eam dare, quae filiam post mortem ipsius secutura sit, et verbis obliquis facta remissio videbitur. Contra si pater rei familiari vnus liberorum subsidia paterna praestiterit, aliis contra Legatum reliquerit, minime obtentu tacitae voluntatis paternae inferendum videtur, liberis prioribus collationem remissam videri. Idem dicendum erit, si filiae pater dotem dederit, ceteris autem liberis suis deinde in testamento suo maiorem hereditatis partem, quam filiae, aut Legatum grandius reliquerit, nisi simul causatus sit, id ideo factum esse, quia filiae iam dos exhibita sit. Abrogatum enim est in
 Nouel-

Nouella nostra, tanquam Iure nouissimo, voce *disertim* fragmentum Scaeuolae in L. 39. §. 1. D. *Familiae herciscundae*, in quo is contrarium respondit,

§. XXXII.

IAM vero ad finem vergit disquisitio nostra, dum ultimo loco expendimus

Nouellae XCVII. caput 6.

Illud quoque sancire necessarium existimauimus, inquit Iustinianus, in plurimis uidelicet et innumeris rebus quaesitum. Obtulit enim pater dotem, aut forte mater pro filia sua, hanc autem illa obtulit marito: et defunctus est vir inops. Deinde patre et matre mortuis, exigitur quae nupsit, conferre suam dotem, aut minus tanto accipere. Si quidem vir idoneus est: caussa undique absoluta est. Si vero nullius alterius domina consistit illa, nisi actionum quae contra maritum sunt, at illae minus idoneae sunt: et obiciatur mulieri, quod iam data sit dos pro ea: illa vero actionem conferat, nullum habentem penitus effectum legis: caussa nobis digna putata est. Et nouimus quidem, iam in plurimis iudiciis diuinitiam postea sic iudicatam, et mulierem coactam conferre dotem: aut certe reputare pro se datam, ex qua nullum ei omnino contigit effectum in ipsis rebus recipere. Nos

autem

An dotem conferre indistincte cogatur filia?

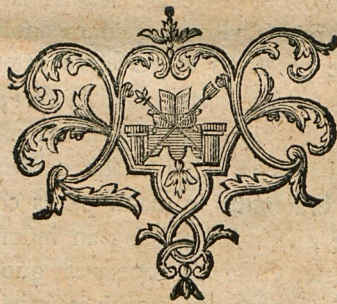
autem ex aliis nostris legibus inuamus causam. Quia enim dedimus mulieribus electionem etiam constante matrimonio si male res maritus gubernet, et accipere eas, et gubernare, et secundum decentem modum, et sicuti vestra constitutio dicit, si quidem suae potestatis, et perfectae aetatis mulier est, sibi met culpam inferat, cur mox viro inchoante male substantia uti, non percepit, et non auxiliata est sibi, (sic enim habitura erat in collationis ratione proprias res undique, et sine diminutione, et in ea minus tanto collationem facere.) §. I. Sin autem sub potestate est, et sine patris voluntate hoc agere non poterat, si quidem adiens patrem hoc dixit, et contestata est, ut consentiret ei et res percipere etiam constante adhuc matrimonio, et secundis temporibus eas seruare, et hoc egit pater, etiam rursus hic integra habebit sua iura, rebus ei suis seruatis: cum etiam antemptialis donationis res vindicare etiam constante matrimonio dederimus ei, et posteriori periculo omni liberari. Sin autem illa quidem haec contestata est patrem, ille autem neque mouit, neque consensit, et neque dedit licentiam filiae hoc agere, non eam periculum pati, sed et conferri nudam actionem contra inopis mariti res, et fortunam esse communem, et ipsi, et eius fratribus: non tamen ex collatione damnificari: sed competentem ei partem dari ex paternis rebus: actionem illa quidem conferente: ab omnibus

bus autem mouendam fratribus, et hoc proficiendo vniuersis ipsis, quod fortunae euentus dederit.

Difficile est hoc caput propter verborum abundantiam, et in contrahendo eo non minus laboris ponendum fuit, quam alias poni solet in dilatandis Scaeuolae et Africani Responsis. Est praeterea oratio vitiosa: nam speciei in linea 5. generaliter formatae de marito inope, deinde in linea 8. subiicitur species mariti locupletis, quam inopi adiungi, non subiungi lectoris interfuisset. Sed hoc frequens in Nouellis. Quod ad rem ipsam attinet, pater pro filia sua dotem marito eius dedit, quaeritur, An indistincte conferre dotem filia cogatur. Et distinguit Imperator, siue maritus soluendae doti par, nec ne, vt, si par fuerit, procedat collatio, si impar, intueamur, suane potestatis et perfectae aetatis, an in potestate constituta et minor viginti quinque annis mulier fuerit. Si suae potestatis et perfectae aetatis fuit filia, tanto minus ex hereditate paterna fert, quanti Dos ipsius fuit, *per princ.* quia culpae rea est, dum rem dotalem, sui iuris et iustae aetatis constituta, pessundari fuit. Sin contra in manu patris constituta fuit, interest sine discrimine aetatis, an instare apud eum non neglexerit, vt dotem repeteret, quo casu nudam actionem, etsi, propter mariti calamitatem, effectu omni destitutam conferri ab ea sufficit, conuenienter

68 DE COLLATIONE BONORVM.

Iuri veteri, quo euanescit collatio, si res conferenda absque dolo et culpa coheredis interierit, per *L. 2. §. 2. D. de Collatione bonorum, L. 6. C. de Collationibus*, an vero dotem tempestiue repetere per se, aut per patrem suum neglexerit, vbi non inanem actionem conferre, sed tantum sibi detrahi pati cogitur, quanti Dos fuerit, quia denuo culpa eius arguitur. Indicia autem, quibus moueri vxor possit, ad repetendam dotem a marito Rationes conturbante, haec fuerint: Si maritus sumtus faciat ultra vires patrimonii sui, quod ex retribus eius diiudicandum: si facilis porro sit ad fideiubendum pro aliis, et denique si saepe pecuniam sub foenore mutuam sumat et neque de sorte neque de vsuris soluendis sollicitus sit, et quae cetera sunt, quae facile sua sponte inuenerit sagax et cata materfamilias.

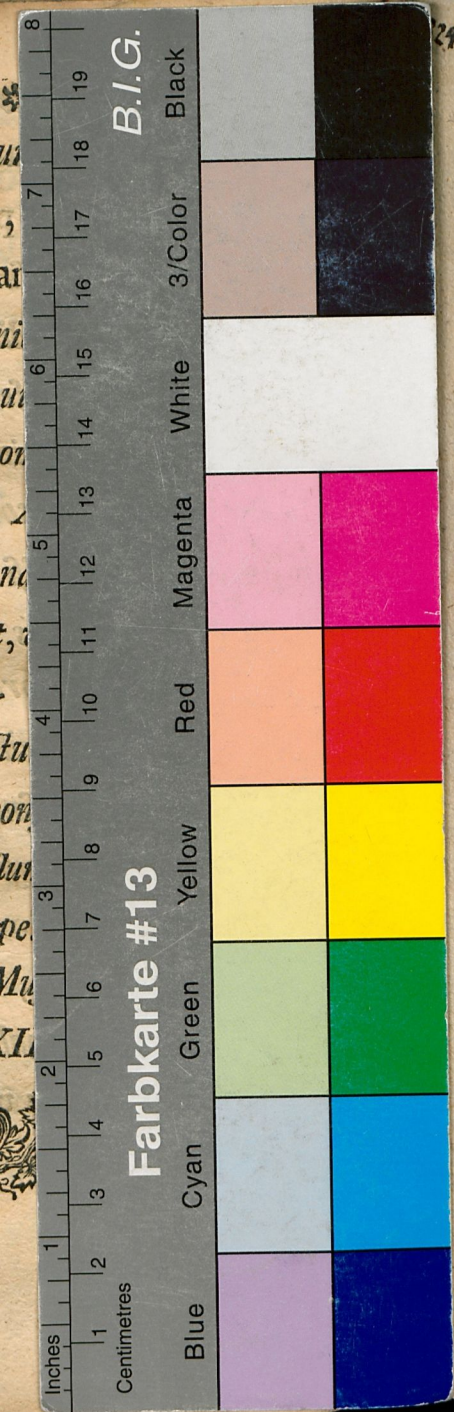

ULB Halle 3

005 361 559

EXERCITATIO
IURIS CIVILIS
DE
COLLATIONE BONORVM
QVAM
CONSENSV
MAGNIFICI ICTORVM ORDINIS
PRAESIDE
GOTTFRIDO MASCOVIO, D.

AD D. XXII. NOVEMBRIS MDCCXLII.
PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI
SVBMITTET
AVCTOR
IOANNES GOTTLÖB NEVHAUS
LIPSIENSIS

LIPSIAE
EX OFFICINA LANGENHEMIANA